

BORGERINDDRAGELSE I OMRÅDEFORNYELSE

ANALYSE - JANUAR 2018

KOLOFON

Udgivet i 2018

Tekst: LG Insight

Titel: Borgerinddragelse i områdefornyelse, januar 2018

Publikationen er finansieret af Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen

[Indholdsfortegnelse]

Resumé	1
Baggrund	3
Om analysen.....	3
Centrale afgrænsninger og begreber	4
Rapportens struktur.....	4
Analysemetode.....	5
Analysetemaer.....	6
Områdefornyelse og borgerinddragelse	7
1: Borgerinddragelse i områdefornyelsesprojekter i 2016	9
Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen	9
Projekternes borgerinddragelse.....	10
Samarbejdets karakter	13
Hvilke borgermålgrupper deltager i områdefornyelsen?	14
Borgernes motivation/interesseområder	17
Kommunernes vurdering af effekter af borgerinddragelse	18
2: Erfaringer fra 12 projekter.....	21
Resultater fra analyse af 12 områdefornyelsesprojekter	21
Temaer om borgerinddragelse	22
Erfaringer med borgerinddragelse i områdefornyelsesprocessen.....	22
Typer af borgerinddragelse på forskellige inddragelsesniveauer.....	25
Målgrupper af borgere, herunder kontaktformer til involvering af borgere.....	27
Aktivitetstyper med borgerinddragelse	31
Organiseringsformer og mødeformer med borgere	35
Resultater af områdefornyelse – set fra aktør- og borgerperspektiv	37
3: Læringspunkter	39
Styrket borgerinddragelse i områdefornyelse	39
Bilag.....	43
Præsentation af de 12 områdefornyelsesprojekter	43

Resumé

LG Insight har for Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen analyseret områdefornyelsesprojekter i kommuner, der har fået tildelt midler fra styrelsen hertil. Analysen bygger på et vidensgrundlag fra deltagelse af 64 ud af 85 områdefornyelsesprojekter i en spørgeskemaundersøgelse samt 12 projekter, hvor borgere og kommunale aktører efterfølgende har deltaget i kvalitative interviews.

Kommunerne gør brug af borgerinddragelsen

Analysen viser, at kommunerne i høj grad søger at inddrage borgerne i områdefornyelsesprojekterne. 92 pct. af kommunerne svarer således i spørgeskemaundersøgelsen, at de har inddraget borgere, mens kun 6 pct. ikke har haft borgerinddragelse i områdefornyelsen.

En underopdeling af data viser, at alle de adspurgte, der har deltaget i projekter målrettet boligsociale områder vurderer, at borgerne er motiverede/engagerede af sociale aktiviteter, mens alle der har deltaget i projekter målrettet byer i tilbagegang vurderer, at alle borgere er motiveret af indretning af de fysiske områder. En betydelig større andel af borgerne inddraget i boligsociale områder vurderes at være motiveret af styrkelse af det lokale foreningsliv. Data skal dog tolkes med forbehold, da der er tale om relativt få projekter målrettet boligsociale områder.

Borgerinddragelse forventes at bidrage til ejerskab og forankring

Analysen viser, at flertallet af kommunerne oplever, at de er lykkedes med borgerinddragelse. 69 pct. af de kommunale aktører tilkendegiver, at de ”i meget høj grad” eller i ”høj grad” lykkedes med at involvere borgere i områdefornyelsen. 28 pct. svarer ”i nogen grad” og kun 4 pct. svarer, at det ”i mindre grad” lykkedes at få engageret borgerne i områdefornyelsen.

Stort set alle kommunale aktører fremhæver, at de forventer, at involveringen af borgere kan bidrage til ejerskab og forankring blandt områdets borgere til områdefornyelsen (100 pct.), samt at områdefornyelsen bygger på lokale behov og interesser hos befolkningen i lokalområdet (92 pct.). Omkring halvdelen har peget på, at det bidrager med flere hænder til arbejdet med områdefornyelsen og økonomiske gevinster, mens 61 pct. peger på, at involveringen af borgere bidrager til social udvikling i områderne. Ingen giver udtryk for, at der ikke er nogle effekter af inddragelsen af borgere.

Størstedelen af borgerne inddrages på beslutnings- eller dialogniveau

I de 12 projekter hvor borgere og kommunale aktører har deltaget i kvalitative interviews, har der været konkrete succeskriterier for områdefornyelsen ift. aktivitetstyper, men ringe dokumenterbare effekter af borgerinddragelsen.

I 10 ud af de 12 projekter tilkendegiver borgerne generelt tilfredshed med, at de er blevet inddraget tidsnok i processen. I 2 projekter oplever borgerne, at de kun har haft symbolsk indflydelse på mindre projektdetaljer, og at der ikke dækkende er lyttet til deres interesser.

I 9 ud af de 12 områdefornyelsesprojekter har borgerne været inddraget på dialogniveau eller på beslutningsniveau, imens borgere i 3 projekter alene er blevet informeret om projekttiltag. I ca. halvdelen af projekterne oplever borgerne en høj grad af involvering, mens borgerne i de øvrige projekter har blandede vurderinger af graden af deres inddragelse.

I halvdelen af projekterne har borgerne været med til at udføre aktiviteterne. Borgerne deltager især med sociale-/medborgerskabsaktiviteter (byfester, sociale arrangementer, drift af by-hjemmeside, Facebookside el.lign.), mindre istandsættelser eller etablering af legepladser osv.

Deltagelsesformen tilgodeser ressourcestærke borgere

Analysen viser, at projekterne med forskellige virkemidler har forsøgt at inddrage brede målgrupper af borgere i indsatsen. Enkelte projekter har aktivt opsøgt forskellige målgrupper med eksperimenterende deltagelsesformer (åbne borgermøder, inddragelse af borgere gennem borgerinterview, placering af en campingvogn som ramme for dialog i et boligområde osv.).

Projektaktørerne har generelt oplevet det krævende og vanskeligt at få alle målgrupper af borgere med i projektindsatsen, og det er i høj grad de mere ressourcestærke borgere, som har deltaget. Det generelle indtryk er, at projekterne i overvejende grad har benyttet traditionelle deltagelsesformer, som implicit tilgodeser målgrupper af borgere som har tid til at mødes, samt borgere med gode mødekompetencer (evner at læse mødemateriale og kender til de uskrevne regler for dialog og mødeafholdelse).

Borgerinddragelse bidrager til fællesskab og lokale behov

I de kvalitative interviews er de kommunale aktører og borgerne enige om værdien og effekterne af borgerinddragelse – dog med enkelte nuancer i vægtningen af de forskellige effekter heraf. De kommunale aktører lægger især vægt på, at borgerinddragelse skaber lokalt ejerskab og er med til at kvalificere planlægningen.

Borgerne lægger (desuden) stor vægt på, at inddragelse af borgerne i områdefornyelsen er med til at skabe fælles identiteter imellem borgerne i lokalsamfundet. De peger på, at områdefornyelsen bidrager til, at borgerne oplever tilknytning til og fællesskab med lokalsamfundet. Borgerne fremhæver desuden, at de oftest ser andre behov for tiltag end de kommunale aktører og fageksperter, og at deres deltagelse fremmer kvaliteten af indsatsen, fordi de ”ved hvor skoen trykker”.

Baggrund

Om analysen

Områdefornyelse kan skabe positiv udvikling i nedslidte byområder og nyere boligområder med store sociale problemer. Kommuner kan søge Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen (herefter: styrelsen) om midler til at forny gader og veje, torve og pladser samt til at igangsætte sociale eller kulturelle aktiviteter.

Områdefornyelsen skal på den vis være med til at skabe lokal udvikling i økonomi og erhvervsliv, ligesom den skal være med til at styrke den sociale udvikling og fællesskabet i udsatte by- og boligområder.

Borgerinddragelse i områdefornyelsestiltag kan have stor betydning for indsatser, resultater og forankring. Kommunerne kan således opnå fordele ved at involvere og samarbejde med borgere i områdefornyelsen. Dels kan inddragelse af borgere betyde, at områdefornyelsen i større grad tager udgangspunkt i beboernes interesser, ønsker og muligheder. Dels kan involvering af borgere betyde social udvikling i de pågældende områder.

LG Insight har for styrelsen gennemført en analyse af borgerinddragelse i områdefornyelser. Analysen omfatter to spor:

- ▶ **Spor 1:** Analyse af omfanget af borgeres inddragelse og deltagelse i områdefornyelsen i hele landet. Analysen har fokus på om kommunerne har tænkt borgerinddragelse ind i områdefornyelsen, herunder hvornår, i hvilket omfang og på hvilke aktivitetsområder.
- ▶ **Spor 2:** Analyse af hvordan borgerinddragelse i områdefornyelsen kan styrkes indenfor de forskellige indsatsområder for områdefornyelse (f.eks. om der er tale om byer i tilbagegang eller udsatte boligområder), aktivitetstyper, målgrupper af borgere m.m.

I denne rapport præsenteres resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse foretaget i marts 2017 og resultater fra interview med kommunale aktører og borgere i 12 udvalgte områdefornyelser. Rapporten formidler således både resultater, der belyser omfanget og karakteren af borgerinddragelse i samtlige områdefornyelsesprojekter i 2016 i hele landet, samt giver bud på indsatser der kan styrke borgerinddragelse yderligere.

Analysen bygger på mange menneskers bidrag. En lang række aktører og borgere har således deltaget i spørgeskemaundersøgelse, personlige interview og fokusgrupper. Vi takker de, der har bidraget til analysen.

Centrale afgrænsninger og begreber

I rapporten anvender vi udtrykket ”borgere” om frivillige, der ulønnet deltager i områdefornyelsesprojekter, idet områdefornyelsesprojekter forankres i kommunalt regi. Vi skelner ikke mellem borgere, der på eget initiativ og uorganiseret deltager i områdefornyelse, og borgere som deltager gennem medlemskab af foreninger, lokal-/kvarterråd osv. Borgere skal dog være målgruppe for områdefornyelsen - dvs. de skal bo i området og bidrage til udvikling af områdefornyelsen med ideer, sociale aktiviteter osv.

Analysen har ikke specifikt fokus på områdefornyelsesprojekternes samarbejde med lokale foreninger, organisationer eller virksomheder. Vi har fokus herpå, når foreningsliv m.m. er med til at formidle kontakt til målgrupper af borgere, men de deltager så ikke primært med foreningsarbejde, men deltager i kraft af deres rolle som borgere i lokalsamfundet¹.

Kommunale aktører er embedsmænd og politikere, herunder især de medarbejdere som sekretariatsbetjener områdefornyelsen (projektledere og ansatte). De formidler borgerinddragelse gennem folkemøder, borgerinterviews, arbejdsgrupper osv. De varetager også det interne tværfaglige samarbejde mellem alle fagafdelinger/forvaltninger, som kan være involveret i områdefornyelsen. Det kan være medarbejdere forankret i Kultur- og Fritidsforvaltningen, Social- og Sundhedsforvaltningen, Teknik- og Miljøforvaltningen og/eller i jobcentret.

Analysen omfatter aktive områdefornyelsesprojekter i 2016. Den vedrører både projekter som starter og slutter i 2016, og projekter som videreføres i 2016 og med forskellige anciennitetsperioder.

Rapportens struktur

Rapporten er opdelt i tre dele:

1. I første del præsenteres resultater fra spørgeskemaundersøgelsen, hvor vi belyser omfanget og karakteren af borgerinddragelse i områdefornyelsesprojekter i 2016.
2. I anden del af rapporten præsenteres erfaringer vedrørende borgerinddragelse i 12 udvalgte områdefornyelsesprojekter. Afsnittet bygger på interview med både kommunale aktører og borgere involveret i 12 områdefornyelsesprojekter i 11 kommuner.
3. I tredje del formidler vi en række konkrete anbefalinger, metoder og værktøjer, der kan styrke borgerinddragelse i områdefornyelse. Tredje del kan læses separat og anvendes som metodehæfte.

¹ En frivillig i f.eks. en idrætsklub der bidrager med foreningsarbejde i relation til områdefornyelse, men som ikke bor i området, kan ifølge denne definition ikke være ”borger”, men er foreningsfrivillig. Modsat er samme person, som også bor i området ”borger” ifølge denne definition.

Analysemetode

LG Insight har i marts 2017 gennemført en spørgeskemaundersøgelse omfattende kommuner, der har fået tildelt midler til områdefornyelse af Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen. Spørgeskemaundersøgelsen er afgrænset til at omfatte alle områdefornyelsesprojekter i 2016.

I kommuner med flere områdefornyelsesprojekter er hvert projekt blevet inddraget. Spørgeskemaet er blevet besvaret af medarbejdere i kommunen tilknyttet de enkelte områdefornyelsesprojekter. Såfremt en medarbejder har været kontaktperson for flere projekter har vedkommende skulle udfylde ét skema for hvert områdefornyelsesprojekt.

Spørgeskemaet er tilgået 85 områdefornyelsesprojekter. 64 ud af de 85 områdefornyelsesprojekter har besvaret skemaet, og undersøgelsen kommer derfor op på en svarprocent på 75%.

LG Insight har udarbejdet et baggrundsskema til spørgeskemaet, hvor der er blevet indhentet oplysninger fra styrelsens database om områdetyper, start år og slut år for projekterne mv. Disse data er derved indhentet fra styrelsens database og er ikke angivet af de kommunale aktører.

LG Insight har i august/september 2017 gennemført interview med kommunale aktører og borgere tilknyttet 12 områdefornyelsesprojekter.

Interviewene i de 12 områdefornyelsesprojekter omfatter:

- ➔ Centrale kommunale aktører tilknyttet områdefornyelsen (typisk projektledere og ledere af den enhed i kommunen, hvor områdefornyelsesprojektet er forankret).
- ➔ Borgere tilknyttet områdefornyelsen.

I alt er der gennemført 62 interview (heraf 23 interview med kommunale aktører og 39 interview med borgere inddraget i områdefornyelsen).

LG Insight har i november 2017 gennemført en workshop med primært borgere. Her har deltagerne bidraget med at kvalificere LG Insights anbefalinger til tiltag, der kan øge borgerinddragelse i områdefornyelsesprojekter². Derudover har vi gennemført to supplerende personlige interview, hvor en kommunal aktør og en borger har kvalificeret LG Insights anbefalinger.

Analysen bygger desuden på en stor materialeanalyse af de 12 områdefornyelsesprojekter. Her indgår bl.a. byfornyelsesprogrammer, hjemmesider/Facebooksider, informationsmateriale til borgere, referater fra møder, statusnotater samt diverse materialer til belysning af resultater m.m.

² LG Insight har afholdt workshop i Skive Kommune.

Analysetemaer

Analysen omfatter følgende temaer:

- Vægter kommunerne borgerinddragelse?
- På hvilke områder søger kommunerne at inddrage borgere (øge kapacitet i indsatsen, frivillighed som strategi til socialt løft)?
- Typer af involvering og engagement – på informationsniveau, på beslutningsniveau, på udfører/aktivitetsniveau osv.
- Hvor mange borgere er omfattet af områdefornyelsen?
- Hvornår i processen involveres/engageres borgerne evt.?
- Hvem er de aktive borgere (alder, køn, motivation etc.)?
- Hvorfor er borgerne involveret i områdefornyelsen?
- Hvordan har de forskellige grupper oplevet samarbejdet – set fra henholdsvis en kommunal vinkel og borgernes vinkel?
- Hvilke forhold har betinget et godt samarbejde? Hvilke forhold har haft betydning for, at samarbejdet eventuelt ikke er vellykket?
- Hvilke barrierer oplever de forskellige målgrupper i forhold til samarbejdet? Hvilke barrierer skyldes egne forhold eller forhold, som de tilskriver samarbejdspartnerne?
- Hvad vægter de kommunale aktører i samarbejdet med borgere, og hvad vægter borgerne?
- Hvilke resultater har involvering af borgere skabt for området – set fra målgruppernes forskellige perspektiver?
- Hvilke anbefalinger vil de forskellige målgrupper give videre – både i forhold til at styrke involvering af borgere i områdefornyelse i egen kommune og anbefalinger til andre kommuner?

Områdefornyelse og borgerinddragelse

Kort om områdefornyelse

Områdefornyelse er en kommunal indsats for udvikling af nedslidte byområder i små eller mindre byer, provinsbyer under pres samt nyere boligområder med store sociale problemer.

Kommunerne skal investere i områdefornyelse og statens refusion kan dække fysiske tiltag, f.eks. indretning og forbedring af torve og pladser, trafikale foranstaltninger samt sociale og kulturelle tiltag.

Byfornyelsesloven definerer fire forskellige typer af problemramte byområder, der kan få støtte til områdefornyelse. For alle områdetyperne gælder, at der skal være en kombination af væsentlige problemstillinger på flere områder – f.eks. fysisk nedslidning af området, utidssvarende boliger, mangel på fællesarealer, utrygge trafikforhold, høj flyttefrekvens, sociale- og beskæftigelsesmæssige problemer m.m.

Det er et krav for statslig refusion, at kommunalbestyrelsen kan sandsynliggøre, at der i området er potentiale til at løse områdets problemstillinger m.m. Herudover lægges vægt på, at kommunen prioriterer området ved inddragelse af relevante kommunale forvaltninger samt kommunal investering, og at kommunen inddrager lokale interessenter i processen og i gennemførelsen af områdefornyelsen, herunder relevante borgergrupper.

Faser i områdefornyelsesindsatsen

Gennemførelsen af et områdefornyelsesprojekt sker i følgende tre faser:

- ➔ **Ansøgningsfase**, hvor kommunalbestyrelsen udpeger et område til områdefornyelse og ansøger styrelsen om reservation af støtte til det pågældende område.
- ➔ **Programfase**, hvor kommunen udarbejder et byfornyelsesprogram for gennemførelsen af områdefornyelsen i samarbejde med borgere og øvrige lokale aktører.
- ➔ **Gennemførelsesfase**, hvor områdefornyelsesindsatsen gennemføres inden for en frist på højst 5 år.

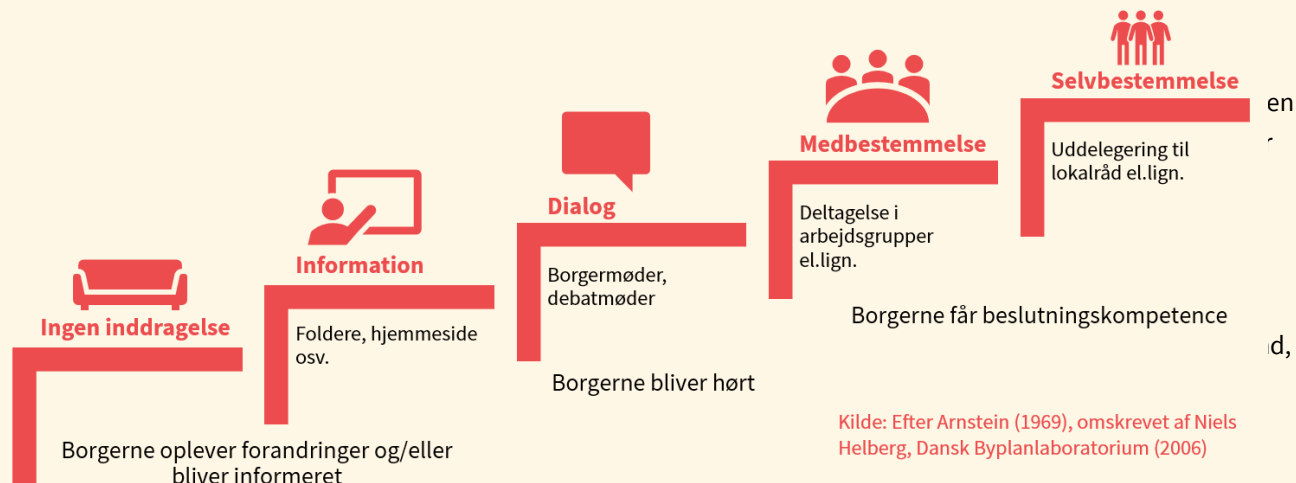
Det vil oftest være kommunale embedsmænd, eventuelt i samarbejde med eksterne konsulenter, der udarbejder ansøgningen om reservation af støtte. Først i programfasen, hvor det konkrete indhold i byfornyelsesprogrammet udarbejdes, er der krav om, at de lokale aktører inddrages.

Det er kommunen, der har ansvaret for områdefornyelsen. Kommunen kan organisere områdefornyelsen efter lokale forhold, herunder inddrage relevante forvaltninger i indsatsen. Kommunen vil typisk placere områdefornyelsen i en enhed eller et sekretariat med en projektleder ansat. Det er også op til kommunen at træffe beslutning om, hvilke aktører, borgergrupper, foreninger, lokale institutioner, virksomheder o. lign. som skal inddrages i områdefornyelsen, hvornår i processen, og hvilken rolle de forskellige interessenter skal have.

Borgerinddragelse i områdefornyelse

Der findes ikke krav om eller generelle svar vedrørende, hvornår og hvor meget borgerne skal inddrages i områdefornyelsen. Dette vil afhænge af lokale forhold og typer af områdefornyelsesindsatser. En måde at anskueliggøre forskellige grader af borgerinddragelse findes i Arnsteins model (jf. næste side).

Hvert inddragelsesniveau – trin på trappen – angiver forskellige grader af inddragelse og indflydelse. De nederste trin henviser til processer, hvor borgere oplever forandringerne og/eller bliver informeret om, at f.eks. et trafiklys er blevet erstattet af en rundkørsel, at der er sat lys på gangstier osv.

Trappen kan indikere, at høj grad af borgerinddragelse/medbestemmelse er bedre end information uden borgerinddragelse. Det kan diskuteres om det også altid er tilfældet – afhængig af forskellige demokratiforståelser og hensyn. I nogle tilfælde kan det være hensigtsmæssigt, at de folkevalgte politikere i samråd med fagfolk træffer beslutninger uden at inddrage borgerne i beslutningsfasen/grundlaget. Det gælder f.eks. i spørgsmål, hvor tekniske og lovgivningsmæssige krav og hensyn skal vægtes (f.eks. valg af materialer el.lign.). Borgerinddragelse er hensigtsmæssig, hvis den kan kvalificere beslutningsprocessen og skabe større borgerejerskab af løsningerne.

Typer af borgerinddragelse

Borgerinddragelse kan ske enten direkte ved at inddrage borgere i områdefornyelsen, eller mere indirekte ved at samarbejde med lokale institutioner, virksomheder og foreninger. Analysen viser, at områdefornyelsesprojekterne typisk både inddrager uorganiserede borgere og borgere, der er repræsenteret gennem interessentgrupper i form af lokale foreningstyper, virksomheder m.m.

Borgere kan inviteres bredt til at medvirke i områdefornyelsen, hvorved alle interesserede borgere, herunder ildsjæle, kan melde sig til "tjeneste". Denne metode sikrer, at det er borgere med stort engagement og virkelyst som inddrages i områdefornyelsen. I andre tilfælde er det mere hensigtsmæssigt målrettet at invitere bestemte målgrupper af borgere til at deltage. Det kan f.eks. være de målgrupper, som skal være brugere af indsatsen (f.eks. unge, børnefamilier el.lign.), men som typisk ikke på eget initiativ melder sig som Tordenskjoldssoldat.

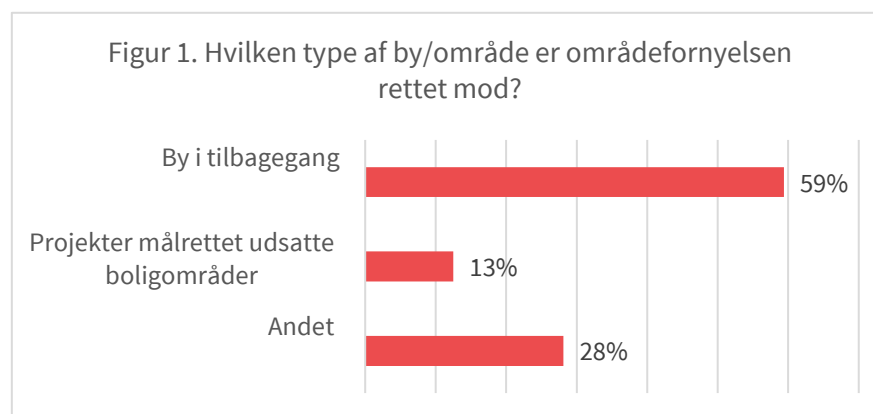
1: Borgerinddragelse i områdefornyelsesprojekter i 2016

Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen

LG Insight har i marts 2017 gennemført en spørgeskemaundersøgelse omfattende kommuner, der har fået tildelt midler til områdefornyelse af styrelsen. Spørgeskemaundersøgelsen er afgrænset til at omfatte alle områdefornyelsesprojekter i 2016 – både aktive områdefornyelsesprojekter og projekter, som er afsluttet i 2016. Projekterne kan have meget forskellige erfaringsbaggrunde, men alle er i implementeringsfasen og ikke i programfasen.

I alt er 85 områdefornyelsesprojekter blevet inviteret til at deltage i analysen. 64 områdefornyelsesprojekter har besvaret skemaet, og analysen kommer derfor op på en svarprocent på 75 pct.

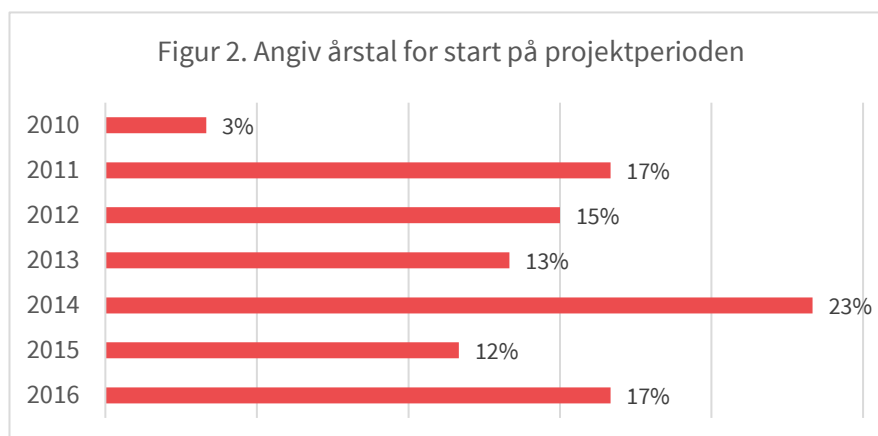
Som det fremgår af figur 1 er 59 pct. (38) af de deltagende projekter rettet mod byer/områder i tilbagegang, mens 13 pct. (8) er rettet mod udsatte boligområder. En relativt stor andel af de kommunale aktører har angivet andet. Det dækker bl.a. over nedslidte byområder/kvarterer og landsbyer.

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=64 (områdefornyelsesprojekter i 2016)

77 pct. af projekterne er i kategorien ”nedslidte byområder i mindre byer”, mens 20 pct. er i kategorien ”nedslidte byområder i større byer”. Kun 3 pct. befinder sig i kategorien ”nyere boligområder”, og ingen af projekterne er i kategorien ”ældre erhvervs- og havneområder”.

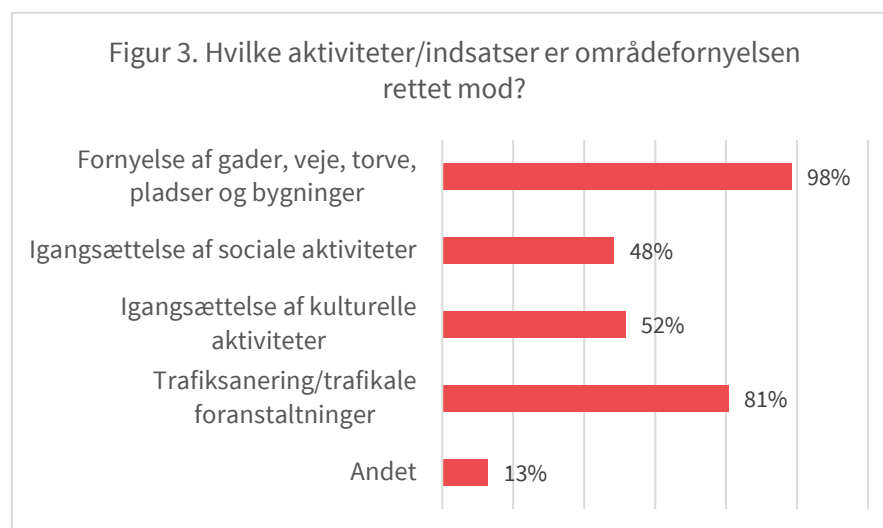
Alle de deltagende projekter er igangværende projekter. 17 pct. af projekterne blev startet i 2016 og var på analysetidspunktet relativt nystartede. I alt er 65 pct. af projekterne startet i årene 2013-16, mens de resterende 35 pct. af projekterne er startet før år 2013 (jf. figur 2.).

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=64 (områdefornyelsesprojekter i 2016)

En femtedel af områdefornyelsesprojekterne skulle afsluttes i 2016, og godt 29 pct. af projekterne skulle afsluttes i 2017 eller skal afsluttes i 2018. 51 pct. af de deltagende projekter i analysen skal afsluttes i årene 2019-21.

Stort set alle (98 pct.) af de deltagende projekter har aktiviteter/indsatser rettet mod fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger. 80 pct. har aktiviteter målrettet trafiksanering/trafikale foranstaltninger, mens omkring halvdelen har aktiviteter rettet mod sociale og kulturelle aktiviteter. Under kategorien "andet" er bl.a. beskrevet grønne områder og stier.

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=64 (områdefornyelsesprojekter i 2016)

Projekternes borgerinddragelse

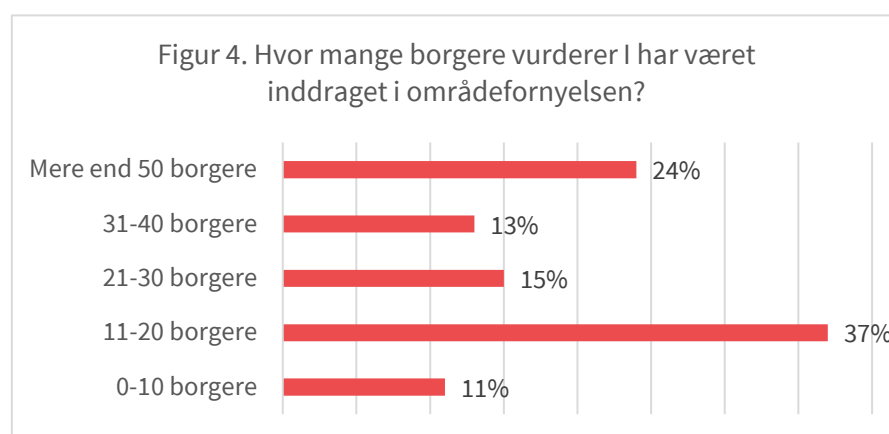
LG Insight har i spørgeskemaundersøgelsen afdækket, om kommunen har forsøgt at inddrage borgerne i områdefornyelsen, herunder hvor ofte, hvordan og indenfor hvilke aktivitetstyper. Er der f.eks. etableret samarbejde med borgere via lokale foreninger, gennem beboerdemokrati eller sociale medier? I

hvilken grad er kommunerne lykkedes med at inddrage borgerne i projekterne, og hvordan oplever de samarbejdet?

92 pct. af de kommunale aktører angiver, at de har inddraget borgere i områdefornyelsen, mens kun 6 pct. ikke har haft borgerinddragelse. 63 pct. af de kommunale aktører forventer på sigt at inddrage (flere) borgere.

Ud af de fire projekter, der ikke har inddraget borgere, fremhæver 2 projekter i spørgeskemaundersøgelsen, at det skyldes, at borgerinddragelse ikke har været relevant. En kommune peger på, at de har planer om borgerinddragelse, men endnu ikke har startet samarbejdet op, og endelig peger en kommune på, at de ikke har ressourcer til at inddrage borgere i områdefornyelsen.

De kommunale aktører er blevet spurgt, hvor mange borgere de vurderer, der har været involveret i områdefornyelsen. Omkring en tredjedel peger på, at 10-20 borgere har været involveret i områdefornyelsen, mens ca. en femtedel peger på mere end 50 borgere. Det fremgår af figur 4. Tallene er uafhængige af befolkningsstørrelsen og befolknings sammensætningen. Interview fra 12 områdefornyelsesprojekter viser dog, at borgere i mindre byer oftest er nemmere at mobilisere ift. deltagelse i områdefornyelsen end borgere i større byer.

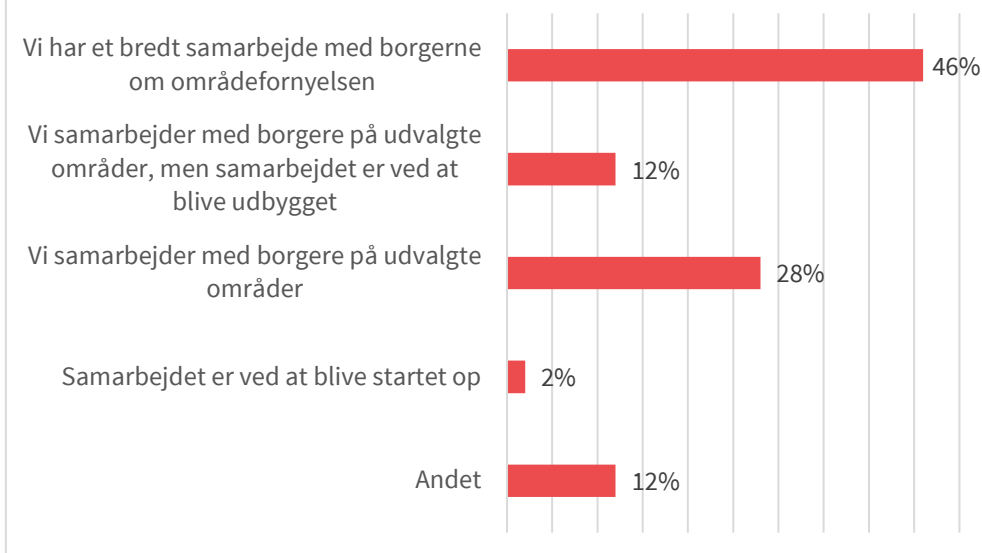

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016)

De kommunale aktører har ligeledes oplyst, hvornår i projektfasen de har og/eller forventer at inddrage borgere. 93 pct. angiver, at de inddrager borgere igennem hele forløbet. 40 pct. oplyser, at de vil inddrage borgere efter endt områdefornyelse og 29 pct. før ansøgningen om projektmidler. Det har i besvarelsen været muligt at angive flere svar, og kommunale aktører kan således have inddraget og/eller have et ønske om at inddrage borgere i alle tre faser.

46 pct. af områdefornyelsesprojekterne angiver, at de har en bred inddragelse af borgere i områdefornyelsen, mens 40 pct. af projekterne oplyser, at de inddrager borgerne på udvalgte områder, heraf svarer 12 pct., at de er ved at udbygge samarbejdet med borgerne. Andet dækker hovedsageligt over afsluttede områdefornyelser. Tallene i figur 5 angiver således, at kommunerne inddrager borgerne uanset, hvilken fase områdefornyelsen er i.

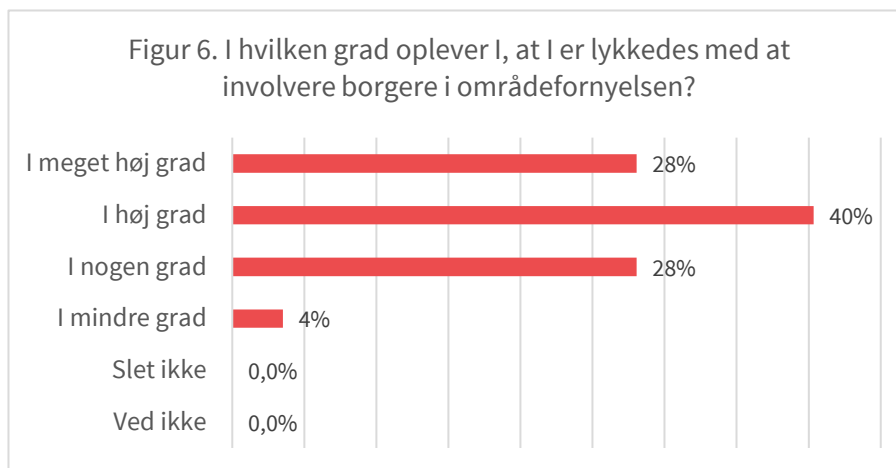
Figur 5. Hvor meget samarbejder I med borgere omkring områdefornyelsen?

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016)

69 pct. af de kommunale aktører tilkendegiver i spørgeskemaundersøgelsen, at de ”i meget høj grad” eller i ”høj grad” lykkes med at involvere borgere i områdefornyelsen. 28 pct. svarer ”i nogen grad”, og kun 4 pct. svarer, at det ”i mindre grad” lykkes. Samlet er der således en klar overvægt af projektaktører som finder, at det er lykkedes at inddrage borgere i områdefornyelsen.

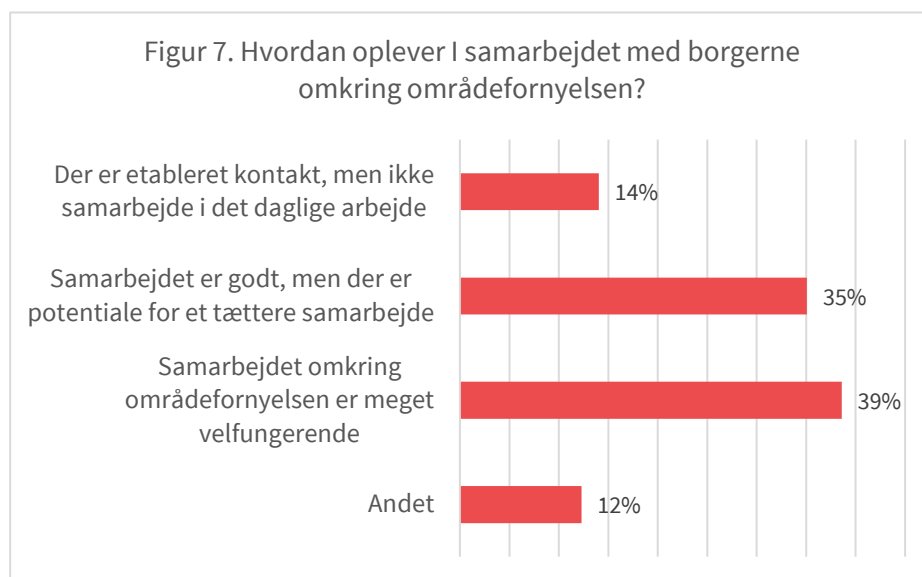
Figur 6. I hvilken grad oplever I, at I er lykkedes med at involvere borgere i områdefornyelsen?

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016)

Størstedelen af de kommunale aktører angiver desuden, at de oplever samarbejdet omkring områdefornyelsen som meget velfungerende (39 pct.) eller godt, men med potentiale for et tættere samarbejde (35 pct.). Andet dækker hovedsageligt over afsluttede områdefornyelser (12 pct.). Tallene i figur 7 angiver således, at størstedelen af kommunerne oplever samarbejdet som

velfungerende eller med potentiale for et tættere samarbejde, uanset hvilken fase i områdefornyelsen de befinder sig i.

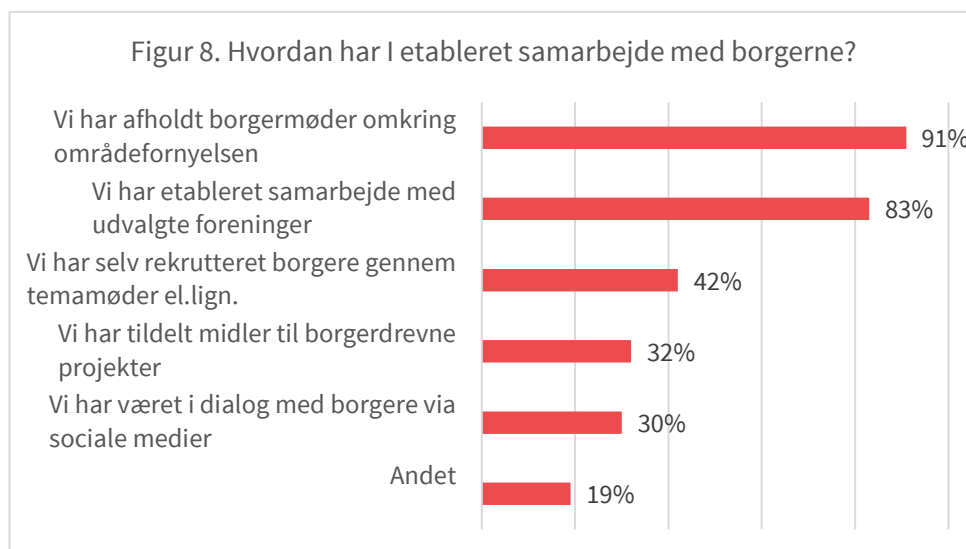

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016)

Samarbejdets karakter

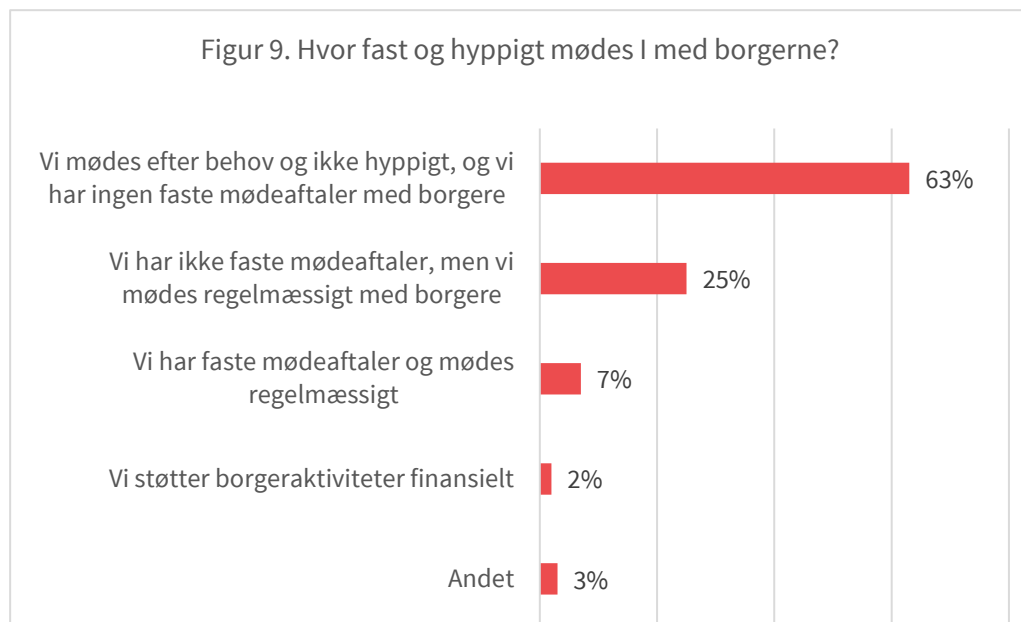
Karakteren af samarbejdet varierer projekterne imellem. Størstedelen af projekterne har afholdt borgermøder omkring områdefornyelsen (91 pct.) eller har etableret samarbejde med udvalgte foreninger (83 pct.).

42 pct. af aktørerne har selv varetaget opgaven med at inddrage borgerne gennem f.eks. temamøder. Det bemærkes, at 30 pct. af aktørerne oplyser, at de har anvendt sociale medier som Facebook el.lign. til at komme i dialog med borgerne.

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016)

Som det fremgår af figur 9 angiver 63 pct. af de kommunale aktører, at de mødes med borgere efter behov, og de har ingen faste aftaler. Der er dog også en fjerdedel, der mødes regelmæssigt for at drøfte og udvikle samarbejdet uden at have faste mødeaftaler. Kun få (7 pct.) har aftalt faste mødetidspunkter eller samarbejder med borgere og yder finansiel støtte til borgeraktiviteter.

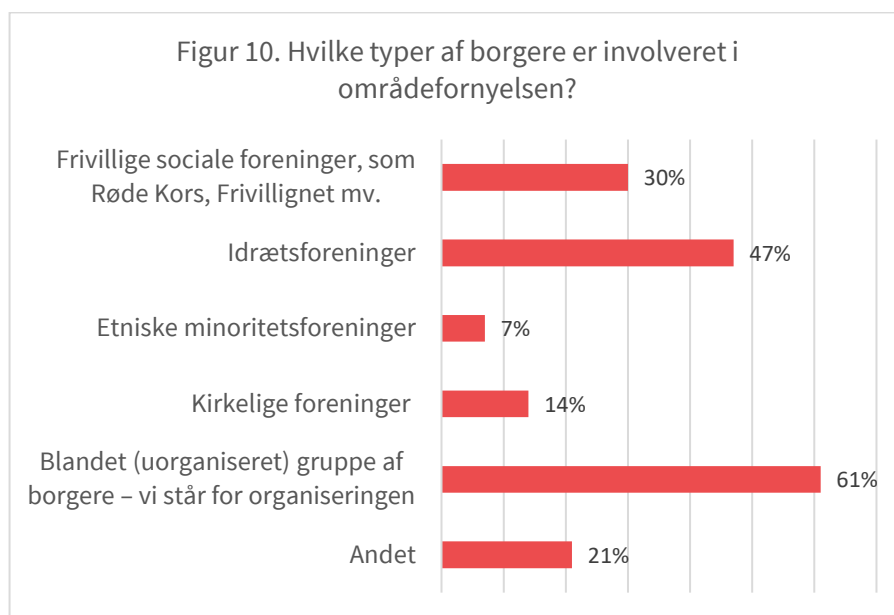
Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016)

Hvilke borgermålgrupper deltager i områdefornyelsen?

Gruppen af borgere kan være sammensat i forhold til alder, uddannelse, socio-økonomisk status, familiemæssig status og etnisk baggrund. Analysen afdækker bl.a. hvilke typer af borgere, der er involveret i områdefornyelsen, dvs. om der er tale om borgere med en bestemt tilknytning til f.eks. frivillige sociale foreninger, idrætsforeninger eller om de involverede borgere er en blandet (uorganiseret) gruppe af borgere. Samtidig afdækkes karakteristika ved gruppen af borgere samt deres motivation for deltagelse i områdefornyelsen.

Figur 10 viser, at 61 pct. af de kommunale aktører angiver, at der er inddraget en blandet (uorganiseret) gruppe af borgere, hvor de kommunale aktører har stået for organiseringen. Disse borgere har således ingen tilknytning til en forening.

Fleere områdefornyelsesprojekter opnår kontakt til borgere gennem foreningslivet. 47 pct. af de kommunale aktører oplyser, at de samarbejder med idrætsforeninger i områdefornyelsen, mens kirkelige foreninger og etniske minoritetsforeninger fylder mindst. Under svarkategorien "andet" er der bl.a. angivet bylaug, borgerforeninger, erhvervs- og turistforeninger samt kulturforeninger. En underopdeling af data viser, at det kun er projekter målrettet udsatte boligområder, der har inddraget etniske minoritetsforeninger.

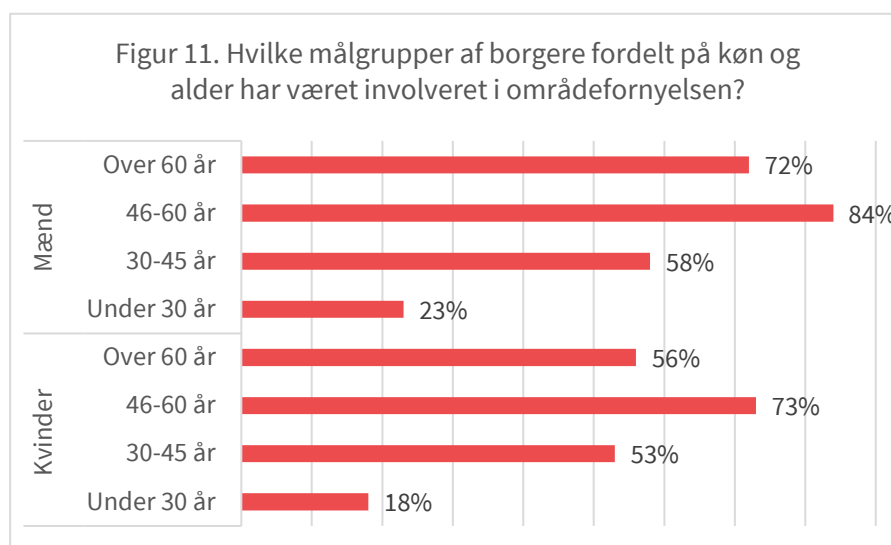

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016). Det var muligt at angive flere svar, hvorfor procentandelen overgår 100%.

Kommunale aktører fremhæver, at de har inddraget kvinder i alderen 46-60 år (74 pct.), mænd mellem 46-60 år (84 pct.) og mænd over 60 år (72 pct.). Generelt er der tale om en relativt stor deltagelse fra disse aldersgrupper, mens unge kvinder og unge mænd under 30 år generelt er underrepræsenteret, da kun hhv. 18 pct. og 23 pct. af de kommunale aktører har peget på, at borgerne falder indenfor denne alderskategori.

Inddragelsen af unge bliver også beskrevet som en udfordring for flere af projekterne i fritekst i spørgeskemaet. Det er også under "andet" beskrevet, at flere projektaktører har udfordringer med både ressourcetsvage borgere og "travle" ressourcestærke borgere med ringe grad af fritid.

En underopdeling af data viser, at områdefornyelsesprojekter målrettet udsatte boligområder i højere grad har inddraget unge mænd og kvinder under 30 år. Dog skal data tolkes med forbehold, da der er tale om relativt få projekter målrettet udsatte boligområder.

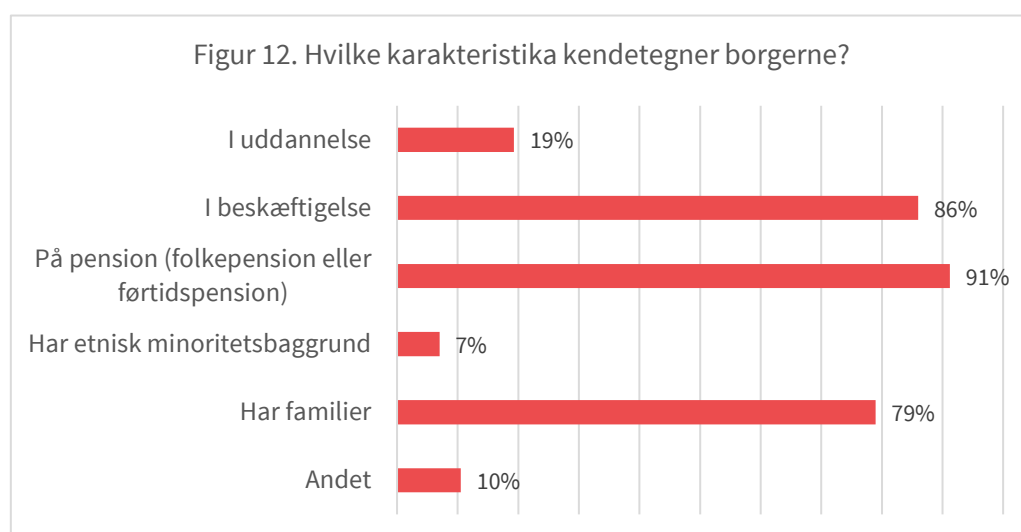

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016). Det var muligt at angive flere svar, hvorfor procentandelen overgår 100%.

Som det fremgår af figur 12 peger kommunale aktører på tre karakteristika, der kendetegner gruppen af borgere inddraget i områdefornyelsen:

- ▷ 91 pct. af borgerne er på pension
- ▷ 86 pct. af borgerne er i beskæftigelse
- ▷ 79 pct. af borgerne har familie

Få af borgerne har etnisk minoritetsbaggrund. Andelen, der er under uddannelse, fylder også væsentligt mindre, hvilket stemmer overens med underrepræsentationen af mænd og kvinder under 30 år. Samtidig viser en underopdeling af data, at der er langt flere borgere under uddannelse, der har været involveret i projekter målrettet udsatte boligområder end i de øvrige områdetyper.

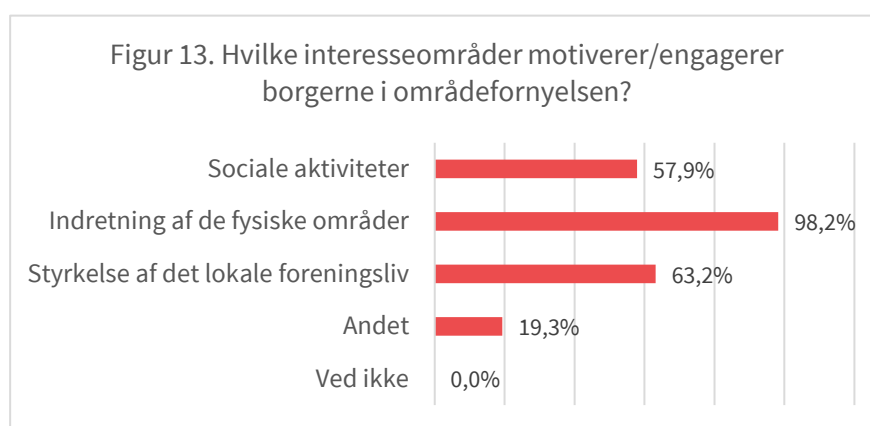

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016). Det var muligt at angive flere svar, hvorfor procentandelen overgår 100%.

Borgernes motivation/interesseområder

I forhold til hvilke interesseområder der motiverer/engagerer borgere i områdefornyelsen, så vurderer de kommunale aktører, at 98 pct. af borgerne inddraget i områdefornyelsen er motiveret af indretning af de fysiske områder. 63 pct. vurderes at være motiveret af styrkelsen af det lokale foreningsliv, mens 58 pct. er motiveret af sociale aktiviteter. Under kategorien "andet" nævnes bl.a. trafik, styrkelse af områdets udvikling og samling om fælles kulturelle aktiviteter såsom kulturhuse, fælles arrangementer fx fællesspisning og sportsaktiviteter.

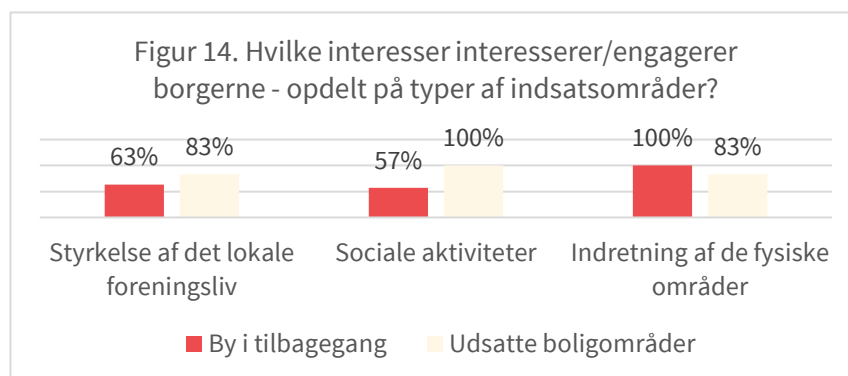
Det har været muligt for de kommunale aktører at angive flere svar, hvorfor borgerne godt kan være motiveret/engageret af flere forskellige interesseområder, hvilket data også tyder på, da flere har udpeget flere interesseområder.

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016). Det var muligt at angive flere svar, hvorfor procentandelen overgår 100%.

En underopdeling af data (jf. figur 14) viser, at alle adspurgte i projekterne målrettet boligsociale områder vurderer, at borgerne er motiverede/engagerede af sociale aktiviteter, mens alle adspurgte i projekter målrettet byer i tilbagegang vurderer, at alle borgere er motiveret af indretning af de fysiske områder.

En betydelig større andel af borgerne inddraget i boligsociale områder vurderes at være motiveret af styrkelse af det lokale foreningsliv. Som tidligere nævnt skal data dog tolkes med forbehold, da der er tale om relativt få projekter målrettet boligsociale områder.

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016). Det var muligt at angive flere svar, hvorfor procentandelen overgår 100%.

Kommunernes vurdering af effekter af borgerinddragelse

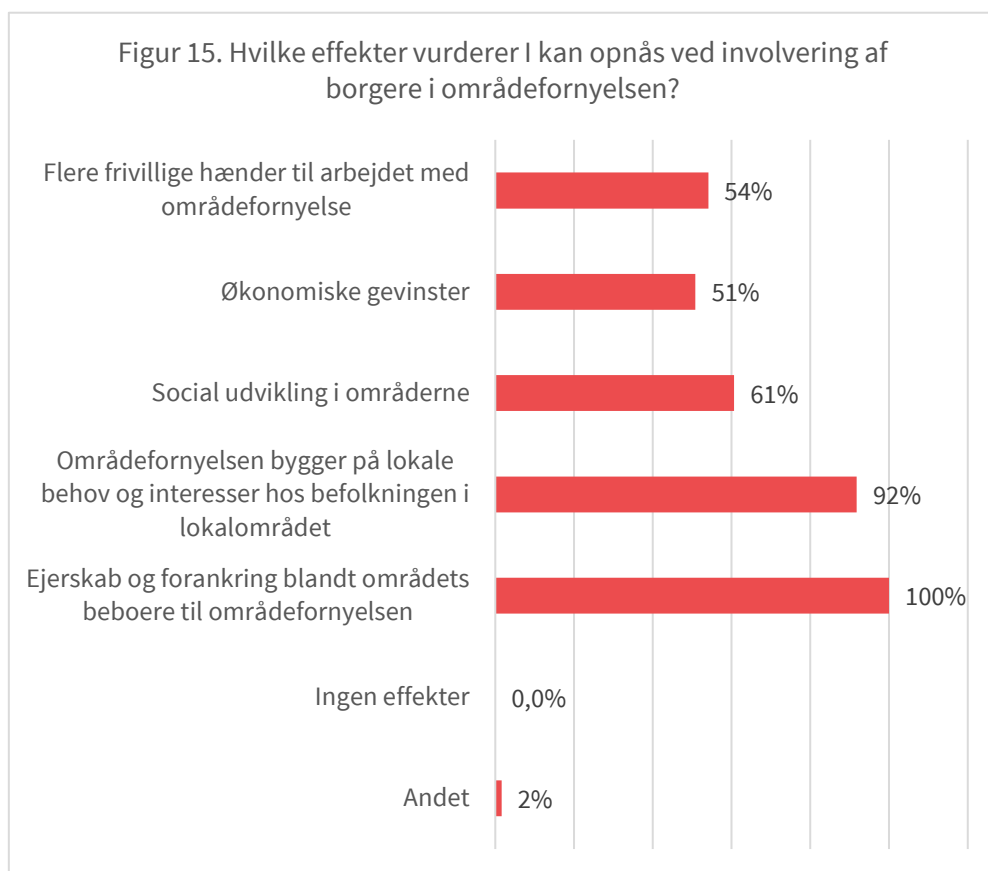
Analysen har haft fokus på, hvilke effekter/resultater kommunerne opnår ved inddragelse af borgere i områdefornyelsen, samt hvilke barrierer kommunerne eventuelt oplever i forhold til borgerinddragelse.

Som det fremgår af figur 15 angiver stort set alle kommunale aktører, at de forventer, at involveringen af borgere kan bidrage til ejerskab og forankring blandt områdets beboere til områdefornyelsen (100 pct.), samt at områdefornyelsen bygger på lokale behov og interesser hos befolkningen i lokalområdet (92 pct.).

Omkring halvdelen har peget på, at det bidrager med flere frivillige hænder til arbejdet med områdefornyelsen og økonomiske gevinster, mens 61 pct. peger på, at involveringen af borgere bidrager til social udvikling i områderne. Ingen har givet udtryk for, at der ikke er nogle effekter af inddragelsen af borgere.

En større andel (83 pct.) blandt de adspurgte i projekter målrettet udsatte boligområder har angivet, at områdefornyelsen kan bidrage til social udvikling i områderne. Dette gælder kun for 62 pct. af projekterne i kategorien ”by i tilbagegang”.

Der er stor enighed blandt alle de adspurgte om, at involveringen af borgere kan bidrage til, at områdefornyelsen bygger på lokale behov og interesser hos befolkningen i lokalområdet samt ejerskab og forankring blandt områdets beboere til områdefornyelsen. Dette er i overensstemmelse med beskrivelsen af styrker ved inddragelsen af borgere, hvor disse to effekter er blevet fremhævet af mange.

Kilde: LG Insight, marts 2017, N=59 (områdefornyelsesprojekter i 2016). Det var muligt at angive flere svar, hvorfor procentandelen overgår 100%.

De kommunale aktører er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at nævne tre udfordringer og tre styrker ved inddragelse af borgere. I det følgende er de mest nævnte udfordringer og styrker opsummeret i en række punkter.

Styrker ved inddragelse af borgere:

- ⇒ Kendskab til lokalområdet, herunder kendskab til konkrete lokale behov og udfordringer
- ⇒ Lokalt engagement og medansvar sikres ved inddragelse af borgere
- ⇒ Medejerenskab og lokal forankring i forhold til projekterne etableres
- ⇒ Borgerne bidrager via deres arbejdskraft til, at der kan løftes mere, og processen kan gå hurtigere
- ⇒ Samlet set flere ressourcer til udvikling af området
- ⇒ Gode idéer og viden, som bidrager til kvalificering af projekter
- ⇒ Øget sammenhold i byen/området og forbedring af samarbejde på tværs af foreninger, aldersgrupper, interesser mv.

-
- ⇒ Synlighed og borgerfortællinger omkring de nye projekter. Borgere bliver til ambassadører for de nye projekter

Udfordringer ved inddragelse af borgere:

- ⇒ Motivation og fastholdelse gennem en længere proces
- ⇒ Organisering og styring af borgerne – der bruges forholdsvis mange ressourcer på at organisere borgerinddragelsen
- ⇒ Inddragelse af en bred gruppe af borgere og dermed forskellige holdninger og interesser samt at sikre at alle foreninger og borgere er inviteret til at deltage
- ⇒ Sikre inddragelse blandt unge
- ⇒ Borgere ønsker hurtig fremdrift og vil gerne i gang og kan derfor godt opleve kommunale arbejdsgange og processer som tunge
- ⇒ Tilpasse mødetidspunkter mv. til borgernes arbejdstider
- ⇒ Forankring og drift efter realisering af projekterne
- ⇒ Organisering og styring af borgerne, herunder også kommunikationsplatforme, som kan bidrage til organisering og styring
- ⇒ Ressourcer og tid til samarbejdet med borgerne. Det nævnes bl.a., at kommunen kan drukne i henvendelser, og det tager tid som kommunal aktør at følge op på idéer og henvendelser.

2: Erfaringer fra 12 projekter

Resultater fra analyse af 12 områdefornyelsesprojekter

I dette afsnit præsenteres forskellige erfaringer fra 12 områdefornyelsesprojekter. De 12 projekter er udvalgt på baggrund af resultater fra spørgeskemaundersøgelsen, hvor projekterne repræsenterer forskellige typer af erfaringer og resultater med borgerinddragelse i områdefornyelsen.

De 12 områdefornyelsesprojekter er:

1. Frederiksberg Kommune (Nordre Fasanvej kvarteret Nord/Syd)
2. Gribskov Kommune (Græsted)
3. Ikast-Brande Kommune (Bording Midtby)
4. Københavns Kommune (Rantzausgade-kvarteret)
5. Lejre Kommune (Hvalsø Bymidte)
6. Odense Kommune (Østerbrokvarteret)
7. Randers Kommune (Langå)
8. Skive Kommune (Lihme)
9. Skive Kommune (Breum)
10. Sorø Kommune (Stenlille)
11. Thisted Kommune (Hørdum)
12. Varde Kommune (Varde Bymidte)

4 af ovenstående 12 områdefornyelsesprojekter er nedslidte byområder i større byer og 8 nedslidte byområder i mindre byer. To områdefornyelsesprojekter er afsluttet i 2016 - projekterne i Lihme (Skive) og Østerbro (Odense). De 10 andre områdefornyelsesprojekter var aktive på analysetidspunktet.

10 ud af 12 projekter har omhandlet både fysiske og sociale forandringer, hvoraf størstedelen af disse projekter har haft indsatser rettet mod både fornyelse af gader, veje, bygninger m.m., trafikale ændringer såvel som igangsættelse af sociale aktiviteter og kulturelle foranstaltninger. 2 områdefornyelsesprojekter har udelukkende haft fokus på fysiske forandringer, hvor indsatsen har været rettet mod fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger.

9 af projekterne er igangsat på initiativ af kommunen, imens 3 projekter er igangsat på initiativ af borgerne. Alle 12 områdefornyelsesprojekter er udvalgt, fordi de har (haft) borgerinddragelse, heraf har borgerne været inddraget forud for ansøgningen om projektmidler i 10 ud af 12 projekter.

Temaer om borgerinddragelse

I det følgende præsenteres tematisk forskellige erfaringer fra de 12 projekter. Formålet er at opsamle centrale erfaringer med borgerinddragelse fra projekterne, hvorfor vi indledningsvis under hvert tema sammenfatter centrale erfaringer og giver konkrete eksempler fra projekterne.

Fremstillingen af erfaringer fra de 12 områdefornyelsesprojekter er struktureret i nedenstående temaer om borgerinddragelse:

- ⇒ Erfaringer med borgerinddragelse i områdefornyelsesprocessen
- ⇒ Borgerinddragelse og forskellige inddragelsesniveauer
- ⇒ Målgrupper af borgere, herunder kontaktformer til involvering af borgere
- ⇒ Aktivitetstyper med borgerinddragelse
- ⇒ Organiseringsformer og mødeformer med borgere
- ⇒ Resultater af områdefornyelse – set fra aktør- og borgerperspektiv
- ⇒ Forankring og videreførelse af indsatser

Under temaerne præsenteres erfaringer fra henholdsvis aktørperspektiv og borgerperspektiv. De to gruppers erfaringer er ikke altid overensstemmende, ligesom der også kan være forskellige erfaringer blandt henholdsvis kommunale aktører og blandt borgerne tilknyttet samme projekt. Vi forsøger at fremtrække generelle erfaringer fra interview-personernes forskellige vurderinger.

Erfaringer med borgerinddragelse i områdefornyelsesprocessen

9 af de 12 analyserede områdefornyelsesprojekter er igangsat på initiativ af kommunen, mens 3 projekter er igangsat på initiativ af borgerne.

Borgere har i tre tilfælde taget initiativ til områdefornyelse. Det har i alle tre tilfælde været under områdetype ”Nedslidt byområde i mindre by” (Græsted i Gribskov Kommune samt Lihme og Breum i Skive Kommune).

Borgerne har været inddraget forud for ansøgningen om projektmidler i 10 ud af 12 projekter. I to projekter var borgerne ikke involveret i ansøgningsfasen (Varde bymidte i Varde Kommune og Nordre Fasanvej kvarteret Nord/Syd i Frederiksberg Kommune).

Det gælder for alle de analyserede projekter, at kommunerne har vægtet borgerinddragelse især i programfasen og (delvist) i udførelsesfasen.

- ▶ I programfasen har de fleste kommuner tilrettelagt en proces, hvor borgernes ideer, behov og ønsker er afdækket. Kommunerne har tilrettelagt dialogen forskelligt – både med forskellige dialogformer som borgermøder, workshops samt ift. længden af dialogfasen.
- ▶ I udførelsesfasen har borgerinddragelse primært været tænkt ind i sociale og kulturelle aktiviteter, og delvist i den fysiske planlægning (fornyelse af pladser, torve, grønne områder osv.), mens borgerne i mindre omfang er søgt inddraget i forbindelse med trafikale ændringer.

Ovenstående er dog modsat spørgeskemaundersøgelsen, hvor kommunerne angiver, at de inddrager borgerne uanset, hvilken fase områdefornyelsen er i.

De kommunale aktører giver i interview udtryk for, at de overvejer og vægter flere forskellige hensyn i forhold til, hvornår i processen borgerne skal inddrages i områdefornyelsen. Det gælder f.eks.

- Det politiske mandat/beslutningsgrundlag skal være nogenlunde bestemt, ligesom flere aktører lægger vægt på, at den kommunale organisering af områdefornyelsen også skal være etableret inden borgerne inddrages. Kommunerne vil generelt gerne have rammerne (delvist) defineret i forhold til både mulige indsatstyper og budgetramme for områdefornyelsen, så borgerne oplever en styret proces med ordentlig forventningsafstemning og tydelige samarbejdsrelationer med kommunen.
- Processen kan i tid være lang over ansøgningsfase, programfase og til at de forskellige indsatser skal udføres. Det kan være en udfordring at fastholde borgernes engagementet over tid, hvorfor borgerinddragelsen skal tilpasses forskellige målgruppers temperament og tålmodighed i forløbet over idefase, planlægningsfase, godkendelsesfase og udførelsesfase. Nogle borgermålgrupper kan fastholdes i et længere forløb, mens andre hurtigere skal opleve konkrete handlinger og succeser.
- De kommunale aktører vægter også, at den nødvendige fagprofessionelle ekspertise inddrages, så borgerne involveres i processen, når der er et kvalificeret grundlag for dialogen med borgerne – f.eks. at borgerne præsenteres for forskellige løsninger, der tilgodeser lovgivningsmæssige, tekniske og faglige standarder samt økonomiske hensyn m.m.

De kommunale aktører fremhæver i interview, at det kan være svært at tilpasse borgerinddragelse i processen, da komplicerede politiske og administrative arbejdsgange i kommunen skal matche forskellige borgergruppers vilkår. Processen udfordres yderligere af, at kontakten til borgergrupper kan være vanskelig at etablere eller at fastholde i samspillet med de kommunale processer. De fleste kommuner har derfor valgt en styret proces med en begrænset gruppe af borgere (jf. senere afsnit), hvor en lille gruppe borgere tilknyttes styregrupper eller arbejdsgrupper og løbende er inddraget, mens bredere målgrupper informeres og inddrages ad hoc og igennem forløbet.

I nedenstående citater påpeges det, at kommunen først bør inddrage borgere, når det er relevant, samt at kommunen bør være rammesættende og sørge for, at beslutninger ikke trækker ud.

BORGER, SKIVE KOMMUNE

Kommunen kan i højere grad vente med at inddrage frivillige/borgere til det er relevant i forskellige projekter, da borgere ikke har tålmodighed til at vente.

KOMMUNAL AKTØR, RANDERS KOMMUNE

Kommunen skal være rammesættende, skabe sammenhæng for at aktiviteter hænger sammen med resten af området og afsætte tid. Kommunen skal sørge for, at beslutninger ikke trækker ud.

Flere borgere giver i interview udtryk for, at de bliver inddraget for sent, hvorved de ikke mener, at de får mulighed for at influere på de store træk i projekterne. Det er tilfældet i 2 af de 12 analyserede projekter. Her udtrykker borgerne, at de kun har oplevet at få symbolsk indflydelse på mindre detaljer.

I 10 ud af de 12 projekter tilkendegiver borgerne generelt tilfredshed med, at de er blevet inddraget tidsnok i processen. Enten fordi borgerne har været med under hele forløbet, eller fordi borgerne er tilfredse med at blive involveret, når det er relevant for deres interesser og/eller forudsætninger.

LIHME
- DØD ELLER LEVENDE?

- Lihme har fået en bevilling fra Socialministeriet og Skive Kommune på 4 mio kr. til områdefornyelse i Lihme by.
- For at pengene frigives, skal Lihmeboerne fastlægge indholdet til programmet for hvordan midlerne ønskes benyttet... Programmet skal afleveres til Socialministeriet
- Hvilken fremtid skal Lihme stå over for? Valget er dit!!
- Ønsker DU at støtte op om din landsby og sikre midlerne kommer i hus, skal du møde op til en række workshops der afholdes over vinteren. Her skal det afklares hvad I vil i Lihme og hvordan jeres mål nås..

Derfor:

MØD OP TIL EN ELLER FLERE AF FØLGENDE WORKSHOPS - og gerne dem alle:

- D.6 december kl.19-21:45: Visionsworkshop - hvad er visionerne for Lihme?
- D.24 januar kl.19-21:45: Idéworkshop - hvordan kan visionen realiseres?
- D. 25 februar kl.10-13: Konceptworkshop - udvælgelse af idéer - afslutter med fælles frokost
- 17 april kl.19-21:00: Borgermøde - præsentation af programmets indhold

Alle møder finder sted i Aktivitetshuset

OBS: Er der lokal opbakning igangsættes programfase- ellers ikke!

Typer af borgerinddragelse på forskellige inddragelsesniveauer

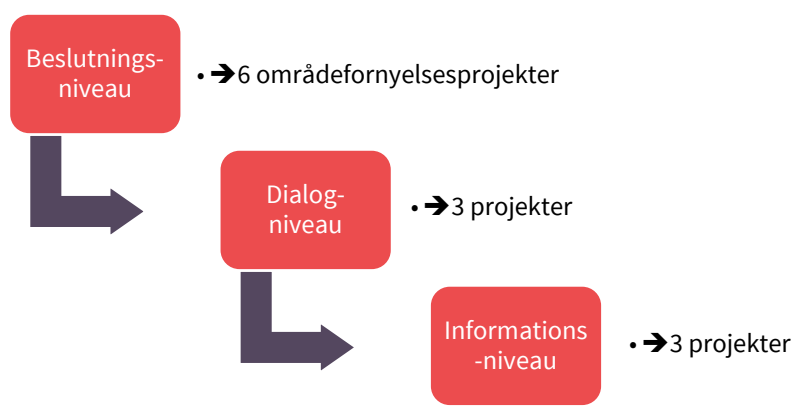
Vi har tidligere præsenteret en trappemodel (Arnstein) for borgerinddragelse, hvor vi har opdelt borgerinddragelse på tre inddragelsesniveauer:

- ▶ Borgerne oplever forandring og/eller orienteres herom (borgerne inddrages på et informationsniveau).
- ▶ Borgerne indgår i dialog med kommunen om områdefornyelsen, om deres interesser og behov, men hvor borgerne ikke nødvendigvis har direkte indflydelse på beslutninger vedrørende områdefornyelsen (borgerne inddrages på et dialogniveau).
- ▶ Borgerne inddrages i delvise beslutninger vedrørende områdefornyelsen, eller beslutningskompetencen uddelegeres til borgerne (borgerne inddrages på et beslutningsniveau).

Analysen viser, at de kommunale aktører og borgere ikke altid er enige om, hvor deres projekt er placeret på ovenstående tre niveauer. I tre projekter mener de kommunale aktører, at borgerne har været inddraget på dialogniveau og delvist på beslutningsniveau. Omvendt finder borgerne, at de alene har modtaget information, men at projektet har været styret af de kommunale aktører uden aktiv lytning til borgernes interesser og behov³.

I 6 områdefornyelsesprojekter angiver borgerne samstemmende i interview, at deres deltagelse er blevet vægtet (henholdsvis Lejre, Odense, Breum og Lihme i Skive, Thisted og Københavns Kommune)⁴.

I 3 kommuner⁵ vurderer borgerne, at deres inddragelse har været ringe og alene har været på informationsniveau (Frederiksberg Kommune og Varde Kommune).

³ I 4 kommuner har der været forskel i involveringen i de forskellige arbejdsgrupper under projektet, hvor nogle borgere har været inddraget i højere grad end andre borgere. Her finder borgerne, at deres inddragelse i områdefornyelsen har været blandet (Randers, Odense, Lejre og Ikast-Brande Kommune).

⁴ I disse kommuner har borgerne selv stået for aktivitetsgrupper og været en del af styregruppen og oplevet stor beslutningskompetence. Her har borgerne haft roller som tovholder, aktivitetsleder og været bindeled til de kommunale aktører og/eller til lokale borgergrupper.

⁵ En kommune var tidligt i programfasen, men borgerinddragelse er tænkt ind i projektet (Sorø Kommune).

I nedenstående citater ses forskellige eksempler på, hvordan borgere har oplevet dialogen, niveauet af inddragelse med kommunen samt effekter ved at inddrage borgere i områdefornyelse.

BORGER, GRIBSKOV KOMMUNE

Der har fra kommunens side været stor lydhørhed og respekt. Det har været et reelt samarbejde mellem kommunen og borgerne. Kommunen er også kommet med begrundelser for, hvad og hvornår undervejs i forløbet.

BORGER, RANDERS KOMMUNE

Områdefornyelsen har skabt motivation og diskussion i byen. Folk formulerer problemstillinger for byen og har en holdning til aktiviteterne i byen.

BORGER, VARDE KOMMUNE

Borgerne skal indordne sig under kommunens dagsorden, hvor man allerede her mister dialogen mellem kommunen og borgerne. Kommunen havde fastlagt på forhånd, hvor der skulle ske områdefornyelse.

Analysen viser, at i 9 ud af de 12 analyserede områdefornyelsesprojekter har borgerne været inddraget på dialogniveau eller på beslutningsniveau, og at borgere i 3 projekter alene er blevet inddraget på informationsniveau. I omkring halvdelen af projekterne oplever borgerne en høj grad af involvering, mens borgerne i de øvrige projekter har blandede vurderinger af graden af deres inddragelse.

I 6 projekter har borgerne været med til at udføre aktiviteterne (København, Lejre, Odense, Breum/Lihme i Skive og Thisted Kommune). Borgerne deltager især med sociale-/medborgerskabsaktiviteter (byfester, sociale arrangementer, drift af by-hjemmeside eller Facebookside el.lign.) eller mindre istandsættelser eller etablering af legepladser, istandsættelse af kulturhuse osv.

Analysen peger på, at borgernes engagement og oplevelse af inddragelse og beslutningskompetence afhænger af flere forhold:

- ▶ Dels borgernes forudfattede indstillinger og eventuelle tidligere erfaringer med samarbejde med kommunen. Borgere kan møde planlæggerne i kommunen med negative forventninger, og de kan søge bekræftelse på ”skin-demokrati” og andre forudfattede holdninger.
- ▶ Planlæggernes kompetencer og indstillinger til borgerinddragelse spiller også en central rolle – f.eks. om de kommunale aktører optræder

som myndighedsrepræsentanter eller optræder som netværksstyrende aktører. Ser aktørerne sig selv i myndighedsrollen, ekspertrollen eller i rollen som facilitator for netværk og dialog?

- ▶ Visse typer af områdefornyelse giver rum for mere borgerinddragelse end andre indsats typer. Områder med smalle beslutningsrammer på grund af lovgivning, faglige standarder og økonomi giver kun borgerne ringe mulighed for indflydelse, mens f.eks. sociale og kulturelle aktiviteter i højere grad kan give borgerne en oplevet medindflydelse.

Borgernes engagement og oplevelse af medindflydelse kan påvirkes af graden af reel indflydelse og måden, de kommunale aktører tilrettelægger samarbejdsprocessen på, herunder deres kompetencer og roller i processen.

Målgrupper af borgere, herunder kontaktformer til involvering af borgere

Det er overvejende ressourcestærke borgere, som har været involveret i de 12 analyserede områdefornyelsesprojekter. De karakteriseres som ressourcestærke af såvel de kommunale aktører som af borgerne selv. Det er borgere med erfaring i deltagelse i samfundsengagerende aktiviteter (enten fra foreningsliv eller arbejdsliv), har familie/netværk (oftest lokale netværk), taler dansk og er eller har været aktive på arbejdsmarkedet/i uddannelsessystemet.

Antallet af borgere inddraget i de 12 områdefornyelsesprojekter er meget varierende. Det vurderes af kommunerne, at ca. 250-400 borgere i alt har været inddraget i de 12 områdefornyelsesprojekter⁶. I gennemsnit har der dog været involveret 10-15 meget aktive borgere i de 12 projekter, der har været uafhængigt af befolkningsstørrelsen i den pågældende by/område.

Hovedparten af de aktive borgere er pensionister eller børnefamilier. Flere borgere har i professionelt regi haft kendskab til det kommunale system som eksempelvis en tidligere kommunaldirektør, en byrådspolitiker og en medarbejder i kommunen. Andre borgere har arbejdet med socialpædagogisk arbejde eller været med til byplanlægning/udvikling som arkitekter el.lign.

I nedenstående citat fremhæver en kommunal aktør væsentligheden af at lære borgerne at kende, herunder at få kendskab til legitimiteten i byen.

KOMMUNAL AKTØR, IKAST-BRANDE KOMMUNE

Det er vigtigt at få skabt dialog med de borgere, der har legitimitet fra resten af byen. Det kræver rigtig god tid og meget kaffe.

Enkelte kommunale aktører udtrykker i interview bekymring over, at borgerinddragelsen har været for smal, og at der er borgergrupper, som det ikke er lykkedes at inddrage i områdefornyelsen som f.eks. unge og

⁶ Baseret på kommunens besvarelse af spørgeskema, LG Insight, marts 2017

bosætningsfamilier med meget pendlertid, der fremhæves som grupper, som det har været svært at motivere til at deltage i områdefornyelsen.

Kommunerne har valgt forskellige kontaktformer i deres forsøg på at inddrage brede borgermålgrupper i områdefornyelsen:

- ▶ Nogle kommuner har inviteret bredt til bl.a. borgermøder og til forskellige informationsarrangementer – f.eks. gennem presse og gennem lokale foreninger. På disse møder er der hvervet borgere til at indgå i projektorganiseringen og konkrete aktiviteter m.m. Eksempler herpå er fra Ikast-Brande og Thisted Kommune.
- ▶ Andre kommuner har aktivt iværksat målrettede indsatser i forhold til at invitere udvalgte målgrupper. Eksempler på kontaktformer er op-søgende kontakt i borgernes hjem, kontakt gennem ansatte i de lokale institutioner og andre frivillige foreninger og organisationer. Eksempler herpå er fra Københavns Kommune og Odense Kommune.

Kommunerne har i projektorganiseringen (for)søgt at tilrettelægge projektindsatsen således, at en gruppe aktive borgere har været involveret i styregrupper, projekt-/aktivitetsgrupper, arbejdsgrupper osv. De bredere målgrupper af borgere har derimod været informeret og inddraget mere konkret i enkelte aktiviteter som f.eks. byvandring, workshops osv.

Projekterne har anvendt følgende kontaktformer i forbindelse med at invitere og motivere borgerne til deltagelse:

- ▶ Generel information om områdefornyelsen gennem pressen, hjemmesider, Facebooksider, pjecer osv.
- ▶ Én-til-én kontakt gennem nøglepersoner i lokalmiljøet – dvs. strategisk udpegning af lokale personer, som gennem deres netværk kan sprede information og tilskynde til deltagelse. Det kan f.eks. være den lokale købmand, besøgsven, viceværter osv.
- ▶ Kontakter gennem daginstitutioner, skoler, kirker og idrætsklubber, genbrugsbutikker el.lign., og/eller lokale virksomheder. Her er det de ansatte som formidler information til borgerne.

Generel information gennem skriftligt materiale, bl.a. hjemmesider, har især vist sig velegnet i forhold til at nå bredere og mere ressourcestærke målgrupper af borgere. Derimod har projekterne overvejende anvendt én-til-én-kontakter og kontakter gennem lokale institutioner/foreninger/virksomheder til at nå både udsatte målgrupper og ”travle” erhvervsaktive.

Mindre lokalsamfund som f.eks. Lihme og Breum i Skive Kommune har haft forholdsvis let ved at mobilisere borgere til projektdeltagelsen. I små lokalsamfund kan information lettere spredes, ligesom flere borgere også er ressourcestærke og gerne vil modvirke negativ udvikling i lokalområdet. I udsatte boligområder har flere beboere mindre gode forudsætninger for deltagelse, ligesom flere be-

boere måske kun påtænker at bo midlertidigt i området, hvorfor det kan være vanskeligere at engagere dem til at deltage i udvikling af boligområdet.

Analysen peger på forskellige drivkræfter som motiverer borgere:

- I mindre byer (landsbyer som Græsted, Breum, Lihme, Bording og Hør-dum) er borgerne involveret, fordi de ikke vil se byen forfalde, og gerne vil trække nye borgere til byen/området så handelslivet og måske skole og idrætsforeninger fortsat kan eksistere.
- I større byer (Frederiksberg, København, Odense og Varde) er borgere involveret, fordi de gerne vil skabe større tryghed i området samt ud-bygge sociale aktivitetstilbud til f.eks. børn og unge.

De kommunale aktører peger i analysen på to borgertypologier som er drevet af forskellige energier, motiver og med forskellige forventninger til borgerinddragelse og samarbejde med kommunen:

“Aktivitetsmagerne” er karakteriseret ved, at de deltager i forhold til en konkret sag i afgrænsede projektfælles. De er ikke optaget af strategier og har ikke lyst til at være med i alle aktiviteter i områdefornyelsen, men tilslutter sig konkrete aktiviteter, som specifikt har deres interesse. Aktivitetsmagerne efterspørger alene indflydelse på de konkrete områder, hvor de er involveret, og efterlyser typisk klare rammer for deres deltagelse.

”Sociale entreprenører” eller ”ildsjæle” er en gruppe af borgere, der er meget aktive i byudviklingen. De er kendetegnet ved, at de har et stort engagement. Analysen viser, at sådanne aktive borgere udgør en stor ressource for de lokale projekter. De har typisk erfaring fra tidligere projekter, som de bærer ind i nye indsats. Flere af dem ser det som en livsstil at deltage, og de er ofte kompetente “mødemennesker” og “projektmagere”. De er medlemmer af flere foreninger og engagerer sig i netværk, og de efterspørger typisk megen beslutningskompetence. Eksempler herpå er en borger, som er uddannet arkitekt og med interesse for byplanlægning, samt en tidligere kommunaldirektør med interesse for kommunal velfærdspolitik.

Der er naturligvis også borgere, som aktivt beslutter sig for ikke at deltage i områdefornyelsen. LG Insight har ikke interviewet disse borgere, men både de kommunale aktører og borgere fremhæver, at der er tale om en meget sammensat gruppe af ikke-aktive borgere. En gruppe borgere kan ikke deltage på grund af alder, helbred eller sproglige forudsætninger. Andre målgrupper er ikke så engageret i lokalsamfundet, da de enten kun bor midlertidigt i området eller alene bor i området og pendler til arbejde og kulturaktiviteter væk fra området. Endelig er der en gruppe borgere, som har travlt og/eller mener, at områdefornyelse bedst varetages af politikere og fagfolk i kommunen.

I nedenstående citat fremhæver en kommunal aktør, hvordan kommunen har haft succes med at skabe kontakt til borgere ved at være, hvor borgerne er.

KOMMUNAL AKTØR, ODENSE KOMMUNE

Kommunen er gået ud og har spurgt folk i området, hvis borgere ikke er dukket op – og dét fungerer. Det har f.eks. fungeret godt med møder i en campingvogn, der kan placeres, hvor borgerne er, og som er flytbar.

En kommunal aktør påpeger i nedenstående citat, at kommunen i dialog med borgerne skal sikre, at der laves nogle tiltag, som er udbytterige for borgerne.

KOMMUNAL AKTØR, LEJRE KOMMUNE

Uden behovsdefinition fra borgerne havde kommunen lavet nogle andre tiltag, som ikke nødvendigvis ville have samme udbytte.

Endelig tilkendegiver en enkelt kommunal aktør i analysen, at borgerinddragelse primært har en legitimerende hensigt, og at det ikke er så vigtigt at favne alle borgergrupper. Kommunen kan via egne fageksperter og kontakter til lokale institutioner og foreninger hente dækkende viden om alle relevante målgrupper og alligevel tilgodese borgernes interesser og behov.

KOMMUNAL AKTØR, VARDE KOMMUNE

Man skal ikke underkende forvaltningen og byrådets viden om, hvad borgerne gerne vil have – kommunen rammer plet selv uden borgerinddragelse.

Cases – eksempler på kontaktformer til borgere i områdefornyelsesprojekterne

Møder i en campingvogn

I Østerbrokvarteret i Odense Kommune har de haft god erfaring med at placere en campingvogn, hvor borgerne er og som er flytbar for at øge fleksibiliteten og mobiliteten for borgerne.

Scooterværksted for unge

I Bording i Ikast-Brande Kommune har de forsøgt at involvere unge borgere i områdefornyelsen ved at åbne et scooterværksted i byens gamle stationsbygning for at skabe en relevant aktivitet for unge borgere.

Centralt placeret kontorlokale

I Langå i Randers Kommune har de etableret et centralt kontorlokale for den kommunale projektleder for at skaffe bedre adgang til byens borgere samt få et større indblik i borgernes dagligdag og byens udfordringer.

Byvandring til inspiration

I Hørstum i Thisted Kommune har de haft gode erfaringer med at få ide, sætte gang i kreativiteten og skabe tillid til kommunen omkring områdefornyelsen ved at besøge tidligere områdefornyelsesprojekter.

Aktivitetstyper med borgerinddragelse

Borgerne har været inddraget i forskellige aktivitetstyper i de 12 projekter og på forskellige tidspunkter i områdefornyelsesprocessen.

I ansøgningsfase og programfase har borgerne deltaget i:

- ▶ Indledende borgermøder, byvandring osv., hvor borgerne har haft mulighed for at udpege indsatsområder og formulere visioner for områdets udvikling under områdefornyelsen.
- ▶ Udflugter/studieture til f.eks. andre områdefornyelsesprojekter for at hente inspiration til indsatsstyper, organiseringsformer osv.
- ▶ Formidling af information og motivation til andre målgrupper gennem borgernes lokale netværk (én-til-én-relation).
- ▶ Workshops eller arbejdsgrupper, hvor udvalgte borgergrupper har deltaget i at omsætte ideer og visioner til programpunkter og aktivitetstyper i samarbejde med kommunale aktører.
- ▶ Deltaget i undersøgelser, hvor f.eks. målgrupper, der ikke har deltaget i borgermøder el.lign., har givet deres bidrag ved deltagelse i interview om deres interesser for lokalsamfundets udvikling.

I udførelsesfasen har borgerne deltaget i følgende aktivitetstyper:

- ▶ Drift af foreningsarbejde (bestyrelsesarbejde, træner el.lign., frivillige i ungdomsklubber/væresteder osv.).
- ▶ Information via hjemmesider, Facebooksider, nyhedsbreve osv.
- ▶ Fremskaffelse af midler (enten økonomi/sponsorater eller materialer, udstyr og beklædning el.lign. f.eks. foreningsarbejde).
- ▶ Praktisk arbejde med f.eks. anlæg af grønne områder og legeplads, oprydning, maleopgaver, håndværksopgaver m.m.
- ▶ Typer af aktiviteter med borgerinddragelse i de 12 projekter:
 - Trafikafvikling og trafiksanering på hovedgade
 - Udarbejdelse af skaterbane
 - Istandsættelse af torv og/eller pladser
 - Istandsættelse af aktivitetshus/mødesteder
 - Istandsættelse af motionsrum
 - Udarbejdelse af stiforbindelse
 - Skiltning i forbindelse med anlægsfasen
 - Placering af bænke
 - Organisering af sociale aktiviteter
 - Anvendelse af ubrugt bygning og/eller butikslokaler
 - Oplevelsesloop i byrummet
 - Beplantning i bymidten
 - Placering af 'hellested'/varmestue

Efter projektfasen er borgerne tænkt ind i forhold til følgende opgaver:

- ▶ Drift af sociale aktiviteter, herunder foreningsliv m.m.
- ▶ Drift af kulturhuse og medborgerhuse m.m.
- ▶ Løbende afholdelse af fællesskabsskabende kulturelle aktiviteter som f.eks. gadefest/byfest, fællesspisning, musik m.m.
- ▶ Information gennem hjemmesider, Facebook, nyhedsbreve osv.
- ▶ Lettere opgaver med renholdelse og vedligeholdelse.
- ▶ Deltagelse i råd/organer, bestyrelser el.lign., hvor der fortsat er fokus på udvikling af lokalområdet.

De kommunale aktører giver i interview udtryk for, at de er meget opmærksomme på, hvilke typer af opgaver borgerne skal være involveret i. Denne opmærksomhed skyldes bl.a. at borgere udfordrer kommunens arbejdsgange, herunder at borgere ikke nødvendigvis har kendskab til, hvornår faser i et projekt skal diskuteres. I nedenstående citat påpeges dette af en kommunal aktør.

KOMMUNAL AKTØR, KØBENHAVNS KOMMUNE

Borgerne udfordrer de gængse arbejdsgange, og borgere er ikke trænet i forståelsen af, hvornår forskellige faser af et projekt skal diskuteres.

Hovedparten af kommunerne vil gerne have en høj borgerinddragelse i programfasen, hvor visioner skal formuleres og indsatsområder udpeges. Herved sikres, at områdefornyelsen bygger på borgernes ønsker og behov, men også fordi arrangementer i programfasen er med til at etablere netværk mellem målgrupper, fælles identitet til lokalsamfundet og medejerskab til indsatserne.

Flere kommuner forsøger også at engagere borgerne med opgaver i både udførelsesfasen og i løbende udvikling af området efter projektophør. Her er kommunernes strategier imidlertid mere forskellige. I projekter med landsbyer og mindre byer er der tænkt en større borgerinddragelse ind end f.eks. i større byer og udsatte boligområder. Dette ses eksempelvis i Græsted (Gribskov kommune), hvor en borger påpeger, at områdefornyelsen ikke ville have været realiseret uden borgernes deltagelse.

BORGER, GRIBSKOV KOMMUNE

Der har været meget stort engagement, og det har været vigtigt at komme i mål med projektet. Projektet var ikke realiseret uden borgernes deltagelse.

Kommunerne vægter bl.a. hensyn til faglig kvalitet i opgaveudførelsen (lovkrav og faglige standarder), men også hensyn til leverancesikkerhed vægtes, hvor

sårbarheden omkring opgaveløsningen kan være større, når arbejdet skal udføres af borgere.

Cases – eksempler på typer af aktiviteter med borgerdeltagelse i områdefornyelsesprojekterne

5 møder bag Bording Unite[d] idékatalog

I Bording (Ikast-Brande Kommune) har de brugt tid på at få skabt en fælles retning med møder i den gamle stationsbygning i byen af 5 gange med tre ugers mellemrum for at udarbejde idékataloget. Kommunen var facilitator for processen og formulerede programmet på baggrund af møderne. Tanken bag måden er, at der bliver skabt en både kreativ og demokratisk proces med refleksion over, hvorfor borgerne ønsker det, de gør. Fra kommunens side har man gjort opmærksom på, at alle borgere var velkomne på de forskellige møder, også selvom de ikke havde deltaget på forudgående møder. Det er vigtigt, at kommunen lytter til borgerne, herunder skaber tid til at tage forskellige problemstillinger op og forstår de bagvedliggende behov for borgerne. Alle borgere skal føle, at de får sagt noget. Idékataloget er fase 2 i processen på i alt 3 faser, der gik forud for områdefornyelsen. Fase 1 bestod af ekspertworkshops, og fase 3 bestod af workshops med arkitekterne fra vinderprojektet Bording+. Den forudgående proces tog sammenlagt ca. 1 år.

Første workshop

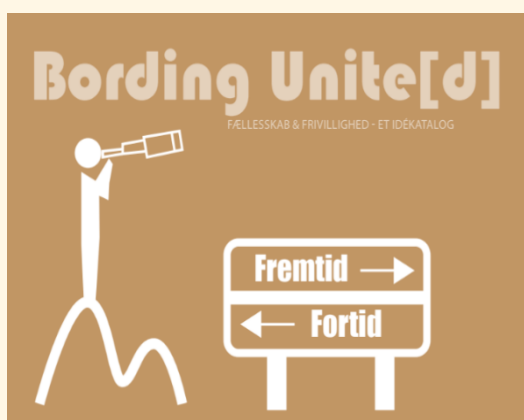
Fokus i denne workshop var at få skabt et fælles værdigrundlag. Alle deltagere på workshoppen blev bedt om at nedskrive værdier, som de fandt vigtige. I mindre grupper blev de bedt om at vælge 3 værdier indenfor gruppens samlede forslag til værdier. Disse værdier blev efterfølgende præsenteret for resten af forsamlingen, hvor de blev yderligere præciseret og defineret for de tilstedeværende.

Anden workshop

Fokus i denne workshop var, at borgerne - enten enkeltvis eller i mindre grupper, skulle pitche deres ønsker for byen for resten af de tilstedeværende.

Tredje workshop

Fokus i denne workshop var at kvalificere og parre idéer, som borgerne til den anden workshop pitched. Idéen med at parre idéer var at skabe fællesskab borgerne imellem.

Foreningstopmøde

Til dette møde var fokus, at alle interesserede foreninger i området fik mulighed for at drøfte samarbejde på tværs. I Bording er der et stort foreningsengagement, og det var derfor vigtigt at drøfte samarbejde på tværs.

Borgermøde med idékatalog

På baggrund af ovenstående arrangementer udarbejdede kommunen skriftligt materiale med idéer til et idékatalog. Efterfølgende blev der afholdt et borgermøde, hvor borgerne skulle kvalificere idéer samt udvælge idéer til det endelige idékatalog.

Fremtidsværksted i Græsted (Gribskov kommune)

Kommunale aktører og borgere i Græsted har haft succes med at anvende metoden ”fremtidsværksted”, hvor der igennem 5 faser findes en fælles vision og/eller tiltag for en by/et område. I Græsted brugte de en dag på at gennemføre ”fremtidsværkstedet”, og det vurderes som både nødvendigt og som passende at afsætte en dag.

Velkomst

Her præsenteres de forskellige aktører; borgere, kommunen og evt. ekstern aktør. I Græsted var der præsentation af borgerforeningen, Rambøll (ekstern rådgiver) og projektlederen fra Gribskov kommune.

Rambøll var valgt som facilitator for dagen.

Kritikfase

Her præsenteres borgernes personlige kritik og holdninger til, hvad der burde være anderledes i byen. Alle udsagn startede med, ”Det er for dårligt, at...”. Udsagnene blev efterfølgende samlet ind og nedskrevet på store stykker papir.

Utopifase

Her præsenteres borgernes vision for, hvordan byen/området bør se ud i fremtiden, såfremt alt kan lade sig gøre. Alle borgere blev stillet spørgsmålet ”Hvordan ser Græsted ud i fremtiden, hvis alt kunne lade sig gøre?”. Alle idéer blev nedskrevet på store stykker papir. På baggrund af idéerne blev der lavet en afstemning af, hvilke idéer og visioner der skulle arbejdes videre med. På baggrund af afstemningen blev der dannet 5 arbejds-grupper, der skulle arbejde med at videreudvikle idéerne.

Djævelens advokat

Her præsenteres arbejdsgruppernes idéer for de øvrige deltagere, der efterfølgende giver deres konstruktive input og kommentarer til idéerne og til det fortsatte arbejde med at realisere dem.

Afrunding og næste skridt

Som afrunding på dagen blev de næste faser i projektforløbet drøftet. Her blev der bl.a. talt om, at projektet har tilknyttet en række eksperter og ressourcepersoner, der kan komme med inspiration og rådgivning til videreudvikling af borgernes idéer. Der blev talt om, at projektet skal skabe ny viden om, hvordan man udvikler et lokalsamfund, og at denne viden skal komme andre byer til gode.

De næste skridt der blev aftalt var, at:

Arbejdsgrupperne arbejder videre med deres idéer i de kommende uger med henblik på at konkretisere idéerne yderligere og komme med bud på realiseringen af (dele af) hver enkelt idé.

Der afholdes kvalificeringsværksted i Græsted af 5 timers varighed med mulighed for at drøfte realiseringen af idéerne yderligere, i lyset af indlæg fra eksperterne i lokalsamfundsudvikling og byplanlægning.

Alle borgere i Græsted er velkomne til at deltage på kvalificeringsværkstedet.

Organiseringsformer og mødeformer med borgere

De 12 områdefornyelser har været organiseret på forskellig vis, men der er en række fællestræk ved alle projekters organisering:

- ▶ Projektledelsen er forankret i det kommunale system med et projektsekretariat og med en projektleder for områdefornyelsen. Projekterne er placeret forskelligt i den kommunale organisation – enten i Teknik- og Miljøforvaltningen, Kultur- og Fritidsforvaltningen eller i det beskæftigelsesfaglige system. Enkelte kommuner har forankret indsatsen i en enhed under Økonomiforvaltningen og dermed på tværs af fagforvaltningerne.
- ▶ Alle projekter har etableret et dialogforum med borgerinddragelse i ansøgningsfasen eller i programfasen. Der er blevet eksperimenteret med meget forskellige deltagelsesformer fra åbne borgermøder, inddragelse af borgere gennem borgerinterview, placering af en campingvogn som ramme for dialog i et boligområde osv.
- ▶ Projekterne har haft formaliserede mødeformer med deltagelse af borgere. Dels i styregrupper, følgegrupper osv. som fast har deltaget i projektforløbet med enten beslutningskompetencer eller givet løbende sparring til embedsmænd og politikere i kommunen.
- ▶ Projekterne har formidlet viden om områdefornyelsen gennem åbne møder med borgere og/eller via civilsamfundets infrastruktur i form af foreningsliv, organisationer, bylaug m.m.

Enkelte projekter har haft fokus på at tilpasse deltagelsesformerne, så de tilgodeser forskellige borgergruppers vilkår. Når en deltagelsesproces rummer forskellige metoder, øger det muligheden for at få bredere grupper af borgere med. Der er i projekterne en række eksempler på, at projektaktørerne fokuserer på at nå bestemte grupper med ændrede mødetider (f.eks. ved at lægge møderne udenfor normal arbejdstid), brug af sociale medier i dialogen med borgere), være i dialog med borgere på lokale steder hvor borgere færdes (f.eks. indkøbscentre, legepladser osv.), eller ved at gennemføre mere systematiske undersøgelser af borgernes interesser og behov gennem interview.

Selvom analysen afdækker eksperimenterende deltagelsesformer, så er det generelle indtryk, at projekterne i overvejende grad har benyttet traditionelle deltagelsesformer. Der er tale om deltagelsesformer som implicit tilgodeser målgrupper af borgere, som har tid til at mødes samt borgere med gode mødekompetencer (evner at læse mødemateriale samt kender til de uskrevne regler for dialog og mødeafholdelse). Herved har projekterne kun i begrænset omfang inddraget målgrupper af borgere, som ikke har interesse eller forudsætninger for at deltage i de papir- og mødetunge deltagelsesformer.

Projekterne har organiseret sig i formaliserede fora med beslutningskompetencer eller udvikling- og rådgivningsopgaver med en fast (og mindre) gruppe af

borgere og informationsarenaer for bredere borgergrupper. Denne organiseringsform tilgodeser målet om borgerdeltagelse med hensyn til et samspil med arbejds- og beslutningsgange i det kommunale system. Enkelte kommuner har inddraget eksisterende kommunale høringsorganer/råd i form af integrationsråd, ældreråd, handicapråd, ungeråd osv., som har fungeret som dialogpartner og høringsorgan for områdefornyelsen.

Endelig er der eksempler på, at borgerne har organiseret sig i bylaug eller i ny-etablerede foreninger. Herved har borgerne etableret en forening, der kan mobilisere og repræsentere borgerne i samarbejdet med kommunen. Det er f.eks. tilfældet i Skive Kommune (områdefornyelsen i Breum).

Cases – Organisering af områdefornyelsen i de 12 analyserede projekter

Frederiksberg Kommune: Borgere blev inviteret til en kvartergruppe, der fungerede som en følgegruppe. Borgerne følger projektet, men de har ingen formel beslutningskompetence. Invitationen blev lavet efter forudgående dialog med forskellige institutioner, organisationer og virksomheder. I alt bestod kvartergruppen af 6-7 borgere, der blev inviteret til møder hvert kvartal af kommunen. Derudover blev der etableret en forening for en byhave, samarbejdet med foreningerne Carpark omkring en festival på Bispeengbuen samt Ohøj om eventet ”Bas Under Buen”.

Ikast-Brande Kommune: Forud for områdefornyelsen blev der udarbejdet visioner af eksperter, men grundet skepsis fra borgere blev visionsgruppen, Bording Unite[d] etableret. Visionsgruppen bestod af 30-40 borgere, der skabte visionen for områdefornyelsen forud for ansøgningen. Efter anlægsfasen har nogle borgere valgt at søge midler, der ligger udover områdefornyelsen.

Københavns Kommune: Borgere har været involveret på forskellig vis. En hurtiggruppe der har kunnet være med til at træffe beslutninger med kort varsel. En brugergruppe hvor udgangspunktet var at undersøge, hvad brugerne gerne vil have. Fem arbejdsgrupper hvor borgere har været med i styregruppen sammen med kommunale aktører. Derudover har kommunen gennem opsøgende arbejde forsøgt at involvere ”de tavse stemmer”, der ifølge kommunen er borgere, som man ikke har regnet med ville dukke op til borgermøder og/eller borgere, der er svære at fastholde, hvor der er lavet interview med udsatte borgere, pensionister og unge.

Lejre Kommune: Borgere har været organiseret i seks arbejdsgrupper til konkrete indsatser for byen, der er blevet supporteret igennem hele forløbet af kommunen. Arbejdsgrupperne har bestået af mellem 1-20 borgere. Derudover har man etableret ’By-samarbejdet’ bestående af seks repræsentanter fra forskellige foreninger i byen. Borgere i arbejdsgrupper og ’By-samarbejdet’ er i nogle tilfælde overlappende.

Randers Kommune: Borgere er primært organiseret i arbejdsgrupper for konkrete indsatser for byen med et varierende antal borgere, der er blevet supporteret igennem hele forløbet. Syv borgere sidder med i bestyrelsen for områdefornyelsen. Derudover er der etableret en arbejdsgruppe fungerende som et partnerskab med kommunen, hvor borgere har fået stor grad af selvstændighed.

Resultater af områdefornyelse – set fra aktør- og borgerperspektiv

De 12 projekter har konkrete succeskriterier for områdefornyelsen i forhold til aktivitetstyper, men ringe dokumenterbare effekter af borgerinddragelsen. Der er formuleret mål om at inddrage (forskellige) målgrupper af borgere, ligesom enkelte af projekterne har målsætninger om at fremme nærdemokratiet og samtidig træffe kvalitative beslutningsprocesser.

I interview har såvel kommunale aktører som borgere peget på, hvilke effekter, de vurderer, borgerinddragelsen konkret har skabt for områdefornyelsen.

De kommunale aktører peger på følgende effekter af borgerinddragelsen:

- Borgerdeltagelse kvalificerer planlægningen og tilfører ressourcer. Flere aktører peger på, at borgerne har specifik viden, som aktørerne i kommunerne ikke i samme grad har adgang til. Borgerdeltagelse kan være med til at mobilisere lokale ressourcer og aktivere frivillige borgere som ressource i områdefornyelsen.
- Borgerdeltagelse skaber bedre offentlige løsninger, fordi borgerne bedst ved, hvilke udfordringer lokalsamfundets udvikling har og kan pege på behov for dækkende løsninger.
- Borgerdeltagelse styrker medejerskab og forankring af indsatser. De kommunale aktører forventer, at projekter bliver forankrede i større grad, når de lokale borgere har haft indflydelse.
- Borgerdeltagelse styrker legitimitet og reducerer konflikter. Når borgerne involveres og får indflydelse, vil tiltag lettere kunne godkendes politisk, ligesom dialog om udviklingen kan imødegå eller begrænse konflikter mellem parterne.
- Borgerdeltagelse fremmer "empowerment" og bidrager til at udvikle fællesskabet lokalt. Gennem de mange projekter, der sættes i gang ifm. projektindsatsen, udvikles civilsamfundets kapacitet til selv at kunne videreføre udviklingen af lokalsamfundet. Dels udvikles den enkelte borgers egne demokratiske kompetencer og dels udvikles fællesskaber i kraft af deltagelsesprocesser og konkrete fællesskabsskabende sociale- og kulturelle aktiviteter under områdefornyelsen.

Borgerne peger i interview på følgende effekter af deres deltagelse:

- Deres deltagelse fremmer kvaliteten af indsatsen, ud fra antagelsen om, at de "ved hvor skoen trykker".
- Deltagelsen i områdefornyelsen har betydning i forhold til at skabe fælles identiteter imellem borgerne i lokalsamfundet. Borgerne peger på, at det er vigtigt, at borgerne oplever tilknytning til og fællesskab med lokalsamfundet.

-
- ➔ Flere borgere fremhæver, at de oftest ser andre behov for tiltag end de kommunale aktører og fageksperter. Der er i de 12 projekter konkrete eksempler på, at borgerne har forkastet udspil fra kommunen og tilknyttede eksperter, fordi borgerne ikke fandt, at forslagene afspejlede deres syn på udfordringer og ønsker til løsninger.
 - ➔ Uden borgernes inddragelse er der en risiko for, at nye tiltag kan fortrænge allerede eksisterende tiltag. I lokalsamfundet er der en række ikke-organiserede aktiviteter, som de kommunale aktører ikke altid har kendskab til.
 - ➔ I de fleste lokalområder er der begrænsede frivillige ressourcer, og de kommunale aktører kan ifølge borgerne ikke vide, hvilke aktiviteter borgerne ønsker at deltage i eller tage medejerskab af. Hvis civilsamfundets ressource skal nyttiggøres forudsætter det, at borgerne er med til at udpege områder for egen aktive deltagelse.
 - ➔ Borgerne lægger også – ligesom de kommunale aktører – stor vægt på, at deres medinddragelse er med til at skabe demokratisk legitimitet overfor beslutninger. Når borgerne oplever medindflydelse, styrkes deres engagement og lyst til selv at drive aktiviteterne videre.

3: Læringspunkter

Styrket borgerinddragelse i områdefornyelse

I dette afsnit gives anbefalinger til en styrket borgerinddragelse i områdefornyelsesprojekter. LG Insights anbefalinger er kvalificeret på en workshop og gennem opfølgende interviews, hvor såvel borgere som kommunale aktører har deltaget. Læringspunkterne giver konkrete eksempler på bl.a. dialogformer, deltagelsesformer samt planlæggerens rolle i samspillet med borgere.

Analysen peger på følgende centrale læringspunkter:

- ➔ Klare forventningsafstemninger omkring borgerinddragelse og borgernes eventuelle beslutningskompetence

Kommunen skal være i åben dialog med borgerne omkring omfanget og karakteren af borgerinddragelse: Hvornår i processen og på hvilke beslutningsfelter skal borgerne inddrages? Skal borgerne høres, og/eller skal borgerne have beslutningskompetence på udvalgte områder osv.?

Analysen viser gode eksempler på klare forventningsafstemninger i dialogen mellem de kommunale aktører og borgere. Når dialogen er åben og med en klar forventningsafstemning, er borgerne oftest forstående overfor, at deres deltagelse afgrænses af bredere demokratiske hensyn (hensyntagen til andre målgrupper) og hensynet til faglige standarder, økonomi osv.

Analysen viser omvendt også eksempler på utilfredse borgere, der føler, at de deltager i et skin-demokrati, fordi deres rolle ikke er klart defineret, og fordi deres holdninger ikke bliver tilgodeset i processen.

Trappen med inddragelsesniveauer kan med fordel anvendes i dialogen mellem parterne omkring borgernes inddragelse – dels generelt for områdefornyelsen og dels konkret i forbindelse med aktiviteter.

- ➔ Fokus på kommunikation

Analysen peger på, at en væsentlig betingelse for borgernes oplevelse af god inddragelse i områdefornyelsen er, at de løbende modtager relevant information. Det gælder dels generel information, men det gælder også ift., at kommunale aktører løbende giver dækkende meldinger om, hvordan borgernes interesser og holdninger bliver (videre)formidlet, og i hvilken sammenhæng og udstrækning de i givet fald bliver tilgodeset.

Borgerne giver i analysen udtryk for, at de er meget tilfredse med, hvis projektlederen f.eks. løbende giver medlemmer af arbejdsgrupper besked om, hvor

deres eventuelle bidrag er i beslutningsprocessen, og i hvilken grad arbejdsgruppens forslag er blevet imødekommet.

De kommunale aktører skal følgelig være meget opmærksomme på, at de både mundtligt og skriftligt giver løbende meddelelser om, hvordan borgernes bidrag vægtes og bruges – hvorfor og i givet fald hvorfor ikke.

➔ Eksperimenterende deltagelsesformer

Analysen viser, at enkelte områdefornyelsesprojekter har afprøvet nye deltagelsesformer med borgerinddragelse som eksempelvis åbne borgermøder, inddragelse af borgere gennem borgerinterview samt placering af campingvogn som ramme for dialog i et boligområde.

Der er behov for at udvikle deltagelsesformer, der tilgodeser forskellige borgergruppers behov og vilkår. Det handler både om, hvilke kompetencer borgerne skal have for at kunne deltage, men også om hvor og hvornår møder afholdes osv.

Analysen viser, at områdefornyelsesprojekterne især har været fokuseret på f.eks. mødetider så eksempelvis erhvervsaktive, børnefamilier og andre målgrupper har kunnet deltage i projekterne. Mange grupper af borgere ønsker ikke at gå til møder eller fælles arrangementer, og der er fortsat behov for at udvikle muligheder for deltagelse i ikke-traditionel mødeform.

I nogle byer/boligområder bor en stor andel beboere, der ikke taler (så) godt dansk, hvorfor tolkning i højere grad bør anvendes.

IT rummer nye muligheder for kommunikation til at skabe borger-deltagelse, herunder i anvendelsen af mail og Facebook til forskellige borgergrupper. IT kan give øget åbenhed og adgang til information. Ligeledes kan digitale muligheder såsom weblogs, chats og borgerpaneler give mulighed for at borgere kan sidde hjemme og finde information og bidrage ad den vej.

➔ Involvering af bredere målgrupper i områdefornyelsen

Analysen viser, at aktørerne i områdefornyelsesprojekterne generelt er opmærksomme på inddragelse af brede målgrupper af borgere. Flere af projekterne har derfor iværksat opsøgende borgerdeltagelse og/eller etableret samarbejde med foreninger osv., der har kontakt til mere udsatte borgergrupper.

Analysen har afdækket opsøgende kontaktformer med inspirationsværdi for andre projekter – f.eks. bring “demokratiet” ud i kvarteret ved at placere en campingvogn for at komme i dialog med borgerne om områdefornyelse. Ring på dørene eller mød borgerne i lokalområdet ved den lokale købmand, på værtshuset osv., eller ved at komme på besøg i foreninger eller på de institutioner, hvor borgerne færdes. Disse kontaktformer betyder, at information og dialog kan formidles til grupper af borgere, som ikke på eget initiativ forventes at deltage i områdefornyelsen.

Enkelte projekter har også mere systematisk gennem fokusgruppeinterviews og/eller borgerinterviews inddraget målgrupper med fokus på borgeres interesser. Sådanne metoder kan med fordel laves i starten af et forløb, da det kan hjælpe med at udpege andre interessenter og temaer i områdefornyelsen.

➔ Fokus på de små succeser

Et godt råd er at ”spise elefanten i små bidder”. Med udtrykket menes, at områdefornyelsen hele tiden skal synliggøre de små resultater under forløbet for borgerne. Det giver borgerne energi og fastholder engagementet. Der tales om ”psykologisk iltning”, når borgerne i processen oplever, at ting lykkes – f.eks. oprydning i et område, maling af en port, etablering af grønne områder, belysning på en sti, udflugter og fællesspisning osv.

Områdefornyelsen kan vare i op til fem år, og mange aktiviteter er større anlægsprojekter, udvikling af erhvervsliv eller fremme af sociale- og kulturelle fællesskaber. For at fastholde borgernes deltagelse er det vigtigt strategisk at placere mindre aktiviteter under hele områdefornyelsesperioden, så de små skridt løbende kan fremhæves. Analysen viser, at der skal være tiltag, hvor borgerne i deres hverdag oplever konkrete forandringer.

➔ Fokus på aktivitetstyper med appeal og værdi for borgerinddragelse

Flere kommunale aktører anbefaler i analysen, at borgerne især inddrages i programfasen og på udvalgte aktivitetsområder i udførelsesfasen. Aktørerne fremhæver desuden, at det er vigtigt med en bevidsthed om, at der er typer af aktivitetsområder, der har større appeal for borgere og dermed bedre kan udvikles og drives af borgere også efter projektophør:

- ▶ Borgere bør inddrages i at udvikle og drive sociale og kulturelle aktiviteter. I starten kan aktiviteter og eventuel foreningsdannelse ske med støtte fra kommunale aktører eller andre foreninger, hvorved borgere gradvis kan tage mere og mere over.
- ▶ Borgere kan inddrages i at udføre mindre og konkrete opgaver som f.eks. oprydning, mindre istandsættelser af inventar og bygninger, vedligeholdelse af grønne områder, drift af hjemmesider og Facebookside og/eller en lokalavis, nyhedsbrev osv.

Analysen viser, at kommunerne skal være forsigtige med at involvere borgere i aktivitetstyper, hvor rammerne for inddragelse/beslutning er begrænset. Det gælder for eksempel i aktiviteter, hvor der er behov for særlig faglig ekspertise og/eller i beslutninger, der kan skabe konflikter mellem grupper af borgere i lokalsamfundet.

➔ Planlæggerens rolle i samspillet med borgerne – fokus på kompetencer

Det kræver særlige kompetencer at skulle facilitere områdefornyelse, og det stiller krav til planlæggerne (projektlederne) om at kunne mediere mellem

meget forskellige borgergrupper og interesser, og løbende skifte mellem rollen som myndighed, ekspert og dialog-/netværksfacilitator.

Analysen viser, at de kommunale aktørers roller og kompetencer spiller en vigtig rolle i borgernes oplevelse af et godt samarbejde med kommunen og god borgerinddragelse. Både borgere og kommunale aktører påpeger i interview, at kommunerne kun i ringe grad er opmærksomme herpå i forbindelse med rekruttering af projektleder og kompetenceudvikling af kommunale aktører.

De kommunale aktører i områdefornyelsen skal både anvende deres faglige ekspertise, men skal med borgerinddragelse også facilitere de lokale dialogprocesser. Som facilitator skal de bl.a. kunne:

- Indgå i en række sociale relationer med mange borgergrupper og facilitere og understøtte borgerdeltagelsesprocesser
- Indsamle input fra borgergrupper og interesser
- Mægle i konfliktfyldte sager mellem aktører, borgergrupper og forskellige interessentgrupper
- Kunne arbejde i et politisk felt og håndtere dilemmaer med at skulle tilgode politiske hensyn over for borgeres ideer
- Sikre fremdrift i processer og samtidig tage hensyn til forskellige borgergruppers varierende vilkår
- Være gode til at kommunikere til forskellige målgrupper
- Medvirke til at sikre demokratisk legitimitet
- Have høj faglighed, planlægningskompetencer og interdisciplinære kompetencer i forhold til at kunne formidle et tværfagligt samarbejde mellem myndigheder/aktører.

Denne analyse viser, at borgernes oplevelser af deltagelse i områdefornyelse i nogen grad er bestemt af de kommunale aktørers kompetencer i forhold til at facilitere borgerinddragelsesprocesser. Det peger på, at kommunerne skal have mere fokus herpå – eventuelt at områdefornyelsesprojekterne sammen afholder kurser i borgerinddragelse for deres aktører.

→ Tydeligere succeskriterier for borgerinddragelse

Analysen viser, at der kun i ringe grad er formuleret egentlige succes mål for borgerinddragelsen i områdefornyelsesprojekterne. I programmerne er der generelt formuleret mål om inddragelse af borgerne, men der er ikke opstillet målbare succeskriterier for, hvornår målet er realiseret.

Der er behov for, at områdefornyelsesprojekterne har mere konkrete mål for, at f.eks. en andel af borgerne skal opleve sig inddraget i projektet, at en andel af borgerne skal opleve, at områdefornyelsen aktivt har involveret dem i dialogen om mål/indsatstyper osv., og f.eks. at områdefornyelsen skal have inddraget alle relevante målgrupper, herunder udsatte borgergrupper m.m.

Bilag

Præsentation af de 12 områdefornyelsesprojekter

Bilagsmaterialet giver indblik i de 12 områdefornyelsesprojekter, der har deltaget i kvalitative interviews. Præsentationen er udarbejdet på baggrund af Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen's byfornyelsesdatabase.

Frederiksberg Kommune (Nordre Fasanvej kvarteret Nord/Syd)

Kommune	Frederiksberg.
Områdetype	Nedslidt byområde i større by.
Projektperiode	30.05.2013 – 30.05.2018.
Samlet budget	40.500.000 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger. Igangsættelse af sociale aktiviteter. Igangsættelse af kulturelle aktiviteter. Trafiksanering/trafikale foranstaltninger.

Gribskov Kommune (Græsted)

Kommune	Gribskov.
Områdetype	Nedslidt byområde i mindre by.
Projektperiode	31.03.2014 – 31.03.2019.
Samlet budget	7.500.000 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger. Igangsættelse af sociale aktiviteter. Igangsættelse af kulturelle aktiviteter. Trafiksanering/trafikale foranstaltninger. Opbygning af organisering, der kan styrke den fremadrettede planlægning med borgere.

Ikast-Brande Kommune (Bording Midtby)

Kommune	Ikast-Brande.
Områdetype	Nedslidt byområde i mindre by.
Projektperiode	26.01.2015-26.01.2020.
Samlet budget	15.562.500 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger. Igangsættelse af sociale aktiviteter. Igangsættelse af kulturelle aktiviteter. Trafiksanering/trafikale foranstaltninger.

Københavns Kommune (Rantzausgade-kvarteret)

Kommune	København.
Områdetype	Nedslidt byområde i større by.
Projektperiode	09.2014 – 09.2019.
Samlet budget	55.000.000 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger. Igangsættelse af sociale aktiviteter. Igangsættelse af kulturelle aktiviteter. Trafiksanering/trafikale foranstaltninger.

Lejre Kommune (Hvalsø Bymidte)

Kommune	Lejre.
Områdetype	Nedslidt byområde i mindre by.
Projektperiode	12.09.2016 – 12.09.2021.
Samlet budget	9.000.000 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gade, veje, torve, pladser og bygninger. Igangsættelse af sociale aktiviteter. Igangsættelse af kulturelle aktiviteter. Trafiksanering/trafikale foranstaltninger.

Odense Kommune (Østerbrokvarteret)

Kommune	Odense.
Områdetype	Nedslidt byområde i større by.
Projektperiode	18.01.2012 – 18.01.2017.
Samlet budget	30.000.000 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger. Igangsættelse af sociale aktiviteter. Igangsættelse af kulturelle aktiviteter. Trafiksanering/trafikale foranstaltninger.

Randers Kommune (Langå)

Kommune	Randers.
Områdetype	Nedslidt byområde i mindre by.
Projektperiode	02.03.2015 – 02.03.2020.
Samlet budget	16.500.000 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger.

Skive Kommune (Breum)

Kommune	Skive.
Områdetype	Nedslidt byområde i mindre by.
Projektperiode	28.01.2014 – 28.01.2019.
Samlet budget	6.250.000 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger. Igangsættelse af sociale aktiviteter. Igangsættelse af kulturelle aktiviteter. Trafiksanering/trafikale foranstaltninger.

Skive Kommune (Lihme)

Kommune	Skive.
Områdetype	Nedslidt byområde i mindre by.
Projektperiode	18.09.2012 – 18.09.2017.
Samlet budget	3.000.000 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger. Igangsættelse af kulturelle aktiviteter. Trafiksanering/trafikale foranstaltninger.

Sorø Kommune (Stenlille)

Kommune	Sorø.
Områdetype	Nedslidt byområde i mindre by.
Projektperiode	22.06.2016 – 22.06.2021.
Samlet budget	9.825.000 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger. Trafiksanering/trafikale foranstaltninger.

Thisted Kommune (Hørdum)

Kommune	Thisted.
Områdetype	Nedslidt byområde i mindre by.
Projektperiode	25.03.2014 – 25.03.2019.
Samlet budget	1.500.000 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger. Igangsættelse af sociale aktiviteter. Trafiksanering/trafikale foranstaltninger.

Varde Kommune (Varde bymidte)

Kommune	Varde.
Områdetype	Nedslidt byområde i større by.
Projektperiode	01.04.2014 – 01.04.2019.
Samlet budget	73.550.000 kr.
Indsatsområder	Fornyelse af gader, veje, torve, pladser og bygninger. Igangsættelse af sociale aktiviteter. Igangsættelse af kulturelle aktiviteter. Trafiksanering/trafikale foranstaltninger.